NADERE UITLEGGING ONTWIK-
KELING VAN HET STELSEL
VAN DIRK VAN HOGENDORP.

XXII:-
293

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII:-
293

PERPUSTAKAAN NASIONAL

NADERE

ONTW

V

S T

DIRK VA

B

EEN SCHETS, OF
ONTWERP VOOR
OVER DE BATAA
INDIEN, EN DEN
GENS DE GRONDE

IN A

OP HET ONLANGS
GEWEZENEN

S. C. NE

G

VERHANDELI

OF, EN IN HOE VERR
ZIJN ZOUDE, DE O.
OF'E SOMMIGEN DER
DER WEST-INDISCHE
VERRE, HET VOORDE
DESZELFS INGEZETEN
VOORN. BEZITTINGEN
UITSLUITENDE COMP
VOOR ALLE 'S LANDS
EN IN DIT LAATSTE
EN ONDER WELKE B

I N

Bij I. v

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII-293

NADERE UITLEGGING

EN

ONTWIKKELING

VAN HET

STELSEL

VAN

DIRK VAN HOGENDORP.

BENEVENS

EEN SCHETS, OF DE HOOFDTREKKEN VAN EEN ONTWERP VOOR HET TOEKOMSTIG BESTUUR OVER DE BATAAFSCHE BEZITTINGEN IN OOST-INDIEN, EN DEN HANDEL OP DEZELVEN, VOLGENS DE GRONDEN VAN DIT STELZEL.

IN ANTWOORD

OP HET ONLANGS UITGEKOMEN WERK VAN DEN GEWEZENEN COMMISSARIS GENERAAL

S. C. NEDERBURGH,

GETITELD:

VERHANDELING OVER DE VRAGEN,

OF, EN IN HOE VERRE, HET NUTTIG EN NOODZAKELIJK ZIJN ZOUDE, DE O. I. BEZITTINGEN VAN DEZEN STAAT, OF TE SOMMIGEN DERZELVEN, TE BRENGEN OP DEN VOET DER WEST-INDISCHE VOLKPLANTINGEN, EN OF, EN IN HOE VERRE, HET VOORDEELIGER VOOR DIT GEMEENEBEST, EN DESZELFS INGEZETENEN, ZIJN ZOUDE, DEN HANDEL OP VOORN. BEZITTINGEN BIJ AANHOUDENHEID DOOR EENE UITSLUITENDE COMPAGNIE TE DRIJVEN, DAN WEL DIE VOOR ALLE 'S LANDS INGEZEETENEN OPEN TE STELLEN, EN IN DIT LAATSTE GEVAL, OP WELKE VOORWAARDEN, EN ONDER WELKE BEPALINGEN.

IN DE HAGE,
Bij I. VAN CLEEF,
1802.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.

Item id: 0910 223 778

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Tanggal : 6 Maret 2012
No. Induk : 19855/PN-MUSEUM/12
BIB - ID : 0960-43717560
Beli / Hadiah : Ex. Museum

VOOR

Zodraa het Werk van
de Oost-Indische Zaak
ik, ontwaarde, hoe,
mijn ſtelzel ontrend
Indiſche Bezittingen
daarbij, op eene gehee
ve nimmer aldus bedoel
hekeld wierd; zo ont
ten ſpoedigſten tegen
delooze uitlegging te
lingen en misſlagen va
gebezigd, te moeten a
ling van mijne grondſt
de Hoofdtrekken van
Beſtuur over onze Oost
Handel op dezelven,
van mijn Sijsthema, a
bieden.

0 223 778
AN NASIONAL RI.
Maret 2012
355/PN-MUSEUM/'12
910- 43717560
Museum

VOORBERIGT.

Zodraa het Werk van den Heer Nederburgh, *over de Oost-Indiſche Zaaken, in het ligt verſcheen, en ik ontwaarde, hoe, zonder mij egter te noemen, mijn ſtelzel omtrend het Beſtuur over onze Oost-Indiſche Bezittingen en den Handel op denzelven, daarbij, op eene geheel verkeerde, en door mij zelve nimmer aldus bedoelde wijze, uitgelegd en gehekeld wierd; zo oordeelde ik het mijn pligt te zijn, ten ſpoedigsten tegen deze eigendunkelijke en grondelooze uitlegging te moeten protesteeren; de dwalingen en misſlagen van de Argumenten, tegen mij gebezigd, te moeten aantoonen, en eene ontwikkeling van mijne grondſtellingen, met eene ſchets, of de Hoofdtrekken van een Ontwerp van toekomstig Beſtuur over onze Oost-Indiſche Bezittingen en den Handel op dezelven, volgens mijne eigene uitlegging van mijn Sijsthema, aan het Publiek te moeten aanbieden.*

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Dit Werk omtrent afgedrukt zijnde, wierd door het Staats-Bewind eene Commissie benoemd, om, binnen den kortst mogelijken tijd, het Staats-Bewind te dienen van consideratien en advis, omtrend den voet en wijze, waarop, in het vervolg, de Handel op 's Lands Bezittingen in de Oost-Indiën zou de behoren gedreven, en die Bezittingen bestuurd worden, in diervoegen, dat aan dezelven de hoogst mogelijke trap van Welvaart, aan den Koophandel dezer Republiek het meeste nut, en aan 's Lands Financiën het meeste voordeel worde aangebragt. *Het is te hoopen en te verwagten, dat de Leden, tot die Commissie verzogt en benoemd, gevoelende al het gewigt, voor den Welvaart van het lieve Vaderland, van den last, aan hun opgedragen, alle welmeenendheid, ijver en werkzaamheid in het werk zullen stellen, om de tot nog toe verschillende opiniën en grondstellingen te onderzoeken en te toetzen, met volkomen terzijde stelling van alle vooringenomenheden, vooroordeelen, drift, partijzugt of gevoeligheid over gebeurde zaaken, enkel en alleen zig bezig houdende met het zoeken der waarheid, en niets aanroerende dat tot personaliteiten aanleiding konde geven; zig onderling tragten wel te verstaan; zo veel mogelijk zig te naderen, door toe te geven aan overtuigende argumenten, en daardoor, dit geeve God! te bereiken het wijze oogmerk, en te voldoen aan de verwagting, die het Staats-Bewind zig, bij het daarstellen van deeze Commissie, voorgesteld heeft!*

Ik

Ik voor mij, gevoelig aan het vereerend vertrouwen, door het Staats-Bewind in mij gesteld, verklaare plechtig, dat, doordrongen van het gewigt der zaake, en overtuigd van de noodzakelijkheid, wil men het groote oogmerk bereiken, om alles wat personeel is, of worden kan, zorgvuldig geduurende deeze Discussien te vermijden, ik mij volstrekt van alle aanmerkingen onthouden zal, die niet onmiddelijk tot de groote zaak behooren, en nodig zijn, om mijne stelling te staaven en te bewijzen.

Ook vinde ik mij genoopt, bij deeze gelegenheid, te betuigen, dat men mij zeer groot onregt doet, met te gelooven, dat alles, wat ik in vorige Werken, of anderzins gezegd heb, van de misbruiken en onbehoorlijkheden, die bij het Bestuur in Oost-Indien plaats vinden, geschied zij, om Personen te beschuldigen. Neen! Ik deed het, om dat het onvermijdelijk noodzakelijk was, om mijne stelling te bewijzen, dat die misbruiken inhaerent aan het Sijsthema van Bestuur der oude Compagnie vastgehegt, en zodanig aan hetzelve ingelijfd waren, dat het één zonder het andere niet bestaan kon; zo als zulks door wijlen den Bewindhebber van der Oudermeulen, op verscheidene plaatzen in zijn voortreffelijk Werk, ook met zo veele woorden erkend word; en men dus, met het oude Sijsthema te willen behouden, ook weder dezelfde misbruiken doet blijven bestaan, en zelfs sanctioneert, zo als in alle de Ontwerpen, op de grondbeginzelen van dat Sijsthema gebouwd, duidelijk te ontwaaren is,

dewijt die allen gegrond zijn, op de oude bezuiniging van betaaling der Ambtenaaren, en zelfs van belasting door Ambtgelden; want als men Lieden ſtelt in Posten, zonder vaste Tractementen, noodzaakt men ze niet alleen door andere middelen hun beſtaan te zoeken; maar, door hun daarvoor nog recognitien of Ambtgelden te doen betaalen, wettigt men nog daarenbovon deze middelen.

Wel verre dus, van door mijne beſchuldigingen Perſoonen als misdadig te willen doen voorkomen, zoude ik veeleer hunne verdediging op mij durven neemen; veronderſtellende, dat, zo niet allen, doch verre de meesten, indien ze onder een ander Sijsthema van Beſtuur geſtaan, en vaste inkomsten genooten hadden, zig aan diergelijke onbehoorlijkheden niet zouden ſchuldig gemaakt hebben: en het dus veel meer aan het oorſpronkelijk gebrekkige in het Sijsthema, dan aan de immoraliteit der Perſoonen tooteſchrijven is, dat de goede naam, en roem van ons Nationaal Character, door het gedrag van onze Ambtenaaren in Oost-Indiën, zo ongelukkig bevlekt en bezwalkt is geworden.

Doch ook daarom ben ik, zo veel te ſterker ingenoomen tegen dat oude Sijsthema, hetwelk de misdaad noodzakelijk maakt, en zelfs wettigt. Ik meen voldoende beweezen te hebben, dat het een noodzaaklijk gevolg daarvan is; en de ondervinding en geſchiedenis getuigen in mijn voordeel. Wat is zedert bijna eene Eeuw de publieke opinie dienaangaande? Wat het uitwerkzel daarvan? Wat dagt en

denkt

denkt men van de Fortuinen, in Oost-Indien gemaakt? Wat van de wijze en middelen, waardoor ze gemaakt wierden? Welk ordentelijk man, wanneer niet door de uiterste nood gedwongen, wilde zig in Compagnies Dienst derwaards begeven? Welk zoort van menschen maakte de meerderheid der Ambtenaaren aldaar uit? En zouden dit alle Hersenschimmen zijn? Zoude niet de algemeene overtuiging, het gevoel, dat men in Oost-Indiën op geene andere wijze, noch door andere middelen, dan laage en slegte daaden, fortuin kan maaken, de waare oorzaak en reden zijn van dien algemeenen afkeer, om zig naar derwaards te begeeven?

Ja, het is daarom, en om dat ik overtuigd ben, dat, volgens dat Sijsthema, de winsten nooit voldoende en groot genoeg kunnen zijn, om de nodige onkosten van Bestuur, en van eene goede defensie van die Bezittingen goed te maken; en dus jaarlijks den Staat moeten doen agter uit gaan; behalven nog, dat op die wijze alle de takken van Handel, die tusschen onze Republiek en die Bezittingen bestaan, niet kunnen omvat worden, noch de Welvaart van dezelven, en van de volkeren die ze bewoonen bevoordert; dat ik getragt heb, en nog tragt, om de oogen van mijne Landgenooten over die Onderwerpen te openen; de waare oorzaaken van het verderf te ontdekken, en de mogelijkheid van een beter stelzel te betoogen. En bijaldien het daartoe

nood-

noodzakelijk is, daadzaaken aantevoeren, en bewijzen bij te brengen, waardoor Perſoonen gecompromitteerd worden, zo betuig ik nogmaals, dat het mij leed doet, doch dat het geſchiedt, om de Zaak, en niet om de Perſoonen.

DEN HAAG,
den 13 *November* 1802.

aadzaaken aantevoeren, en bewij-
, waardoor Perſoonen gecompro-
o betuig ik nogmaals, dat het
dat het geſchiedt, om de Zaak,
ſoonen.

,
1802.

* *
*

Het is geen wonder, dat alle die geenen, die 'er belang bij hebben, dat het Beſtuur over onze Oost-Indiſche Bezittingen, en den handel op dezelven, op den ouden voet blijven, althans de Principes, waarop dat Sijſtema rust, niet veranderd worden, in dit tegenwoordig tijdſtip, daar het zeker is, dat het Gouvernement tot eene beſlisſing over die gewigtige ſtoffe moet komen, alle hunne kragten inſpannen, en alle mogelijke pogingen aanwenden, om tegentegaan het aanneemen van een nieuw Sijſtema, gegrond op een beter Staatkundig Beſtuur over de Bezittingen in Indiën, en het openſtellen der vrije Vaart op dezelven.

Ik heb tot nog toe de grondbeginzelen van mijn ſtelzel vóór het Publiek alleen in Theorie behandeld, en calculative een Reſultaat aangeboden van de voordeelen, die over *tien* tot *twintig jaaren*

PERPUSTAKAAN NASIONAL

daar van verwagt konden worden; doch ik ben geenzins getreden in de Uitvoering, of Toepassing van dat Sijstema, en de Organisatie van het toekomend Bestuur, het welk er een gevolg van zoude zijn; om dat ik vermeende, dit niet behoefde, noch welvoeglijk was, voor het Publiek verhandeld te worden. Weshalven ik mij vergenoegd heb, om aan zodanige Leden van het Gouvernement, die mij dienaangaande ophelderingen gevraagd hebben, doch bijzonder aan de Commissie uit het Staats Bewind tot de zaaken der Coloniën, alle mogelijke inlichting te geven; de zwarigheden, die er tegen ingebragt wierden, optelosfen, en de manier aantewijzen, hoe, op eene voorzigtige, en bijkans onmerkbaare wijze, die veranderingen langzamerhand, zonder de vooroordeelen en oude gewoontens der Inlanders te ftooten, en zonder eenig gevaar te veroorzaken, konden ingevoerd worden. Ik vermeene ook dit niet zonder vrugt gedaan te hebben, en bij de overtuiging van de gegrondheid van mijne Principes in Theorie, ook die van de mogelijkheid en van de waarfchijnelijkheid der goede uitkomst in de Practijk bewerkt te hebben.

Die geenen, die mijn Sijsthema aangevallen hebben, meest naamlooze Schrijvers, hebben zig hoofdzakelijk opgehouden met vitterijën, op gedeeltens van mijne calculatien, die weinig tot de hoofdzaak deeden, en zeker de Principes, daar het Sijsthema op berustte, niet om verre wierpen.

Dan thans ziet het licht, een werk van den ge-

we-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

konden worden; doch ik ben
in de Uitvoering, of Toepas-
na, en de Organisatie van het
, het welk er een gevolg van
ik vermeende, dit niet behoef-
jk was, voor het Publiek ver-
Weshalven ik mij vergenoegd
ige Leden van het Gouverne-
naangaande opheldering ge-
ch bijzonder aan de Commissie
ind tot de zaaken der Coloniën,
ting te geven; de zwarigheden,
agt wierden, optelosfen, en de
, hoe, op eene voorzigtige, en
e wijze, die veranderingen lang-
de vooroordeelen en oude ge-
lers te stooten, en zonder eenig
en, konden ingevoerd worden.
niet zonder vrugt gedaan te
vertuiging van de gegrondheid
in Theorie, ook die van de
de waarschijnelijkheid der goe-
ractijk bewerkt te hebben.
ijn Sijsthema aangevallen heb-
e Schrijvers, hebben zig hoofd-
met vitterijën, op gedeeltens
, die weinig tot de hoofdzaak
Principes, daar het Sijsthema
verre wierpen.
licht, een werk van den ge-
we-

wezen Commisfaris Generaal *Nederburgh*, het welk meer geschikt is, om vreeze en wantrouwen voor het invoeren van mijn stelzel inteboezemen, door het Tafreel, het welk hij ophangt van de gevolgen en gevaaren, die te dugten zouden zijn, van die ommekeer van zaaken, of *Revolutie*, zo als hij het gelieft te noemen, die, volgens mij, zo als hij zegt, nodig zoude zijn, om die veranderingen in 't werk te stellen. Op die wijze, wanneer men willekeurig zig tot uitlegger van een anders denkbeelden opwerpt, en uit zijne grondstellingen gevolgtrekkingen afleid, daar hij nimmer aan gedagt heeft; dan valt het ligt een Sijsthema in een haatlijk daglicht te plaatzen, en het Publiek en Gouvernement daartegen in te nemen, of daarvoor te doen beeven. Ja ik betuige openlijk, dat, als mijne grondbeginzelen en denkbeelden zoo moesten uitgelegd en toegepast worden, als de Heer *Nederburgh* in dit werk vooronderstelt, en er zulke gevolgen van te wagten waren, ik dan alles, wat ik over die zaak geschreven heb, met eigene handen zoude verbranden, en beschaamd mijn Vaderland om vergissenis smeeken, ooit iets diergelijks ondernomen te hebben.

Dan, daarom juist meen ik niet te spoedig al weder openlijk voor mijn Vaderland te moeten optreden, om te protesteeren tegen de eigendunkelijke uitlegging en daaruit afgeleide gevolgtrekkingen, die de Heer *Nederburgh* heeft kunnen goedvinden, bij dit werk aan het Publiek op te drin-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gen; en ten dien einde nogmaals, zo kort mogelijk, de grondbeginzelen van mijn Sijsthema, in tegenoverstelling met die van het oude der gewezene Compagnie, te vergelijken en te ontwikkelen; en daar op dan te doen volgen de Hoofdtrekken van een Ontwerp van toekomstig Bestuur over onze Oost-Indische Bezittingen en den Handel op dezelven, zo als dit, volgens mijne grondbeginzelen, zoude moeten bestaan, met eene aanwijzing en uitlegging, op welke wijze de overgang van het oude tot het nieuwe, langzamerhand, en als ongevoelig, met alle voorzigtigheid zoude te bewerken zijn, en zonder het minste gevaar te loopen, van eenigen tegenstand te ontmoeten, veel minder nog Commotie, of Oorlog en bloedvergieten te veroorzaken.

De Heer *Nederburgh* heeft volkomen gelijk in zijne sustenu, dat de aart der West Indische Volkplantingen zo zeer verschillende is van die van onze Oost Indische Bezittingen, dat een vergelijk van Bestuur daar tusschen geen plaats kan vinden; voornamentlijk ten opzigte der slavernij. Ik gelove ook niet, dat het, in dien zin, omtrent het inwendig of huishoudelijk Bestuur is, dat de vraage geopperd is: *Of, en in hoe verre, het nuttig en noodzakelijk zoude zijn, de O. I. Bezittingen van dezen Staat, ofte zommigen derzelven te brengen op den voet der West Indische Volkplantingen?* maar alleen voor zo verre betreft *een Politiek Bestuur onder het Gouvernement, en niet onder eene handel-*

drij-

drijvende Maatschappij, en de vrije beschikking over de Lands-producten, zonder monopolie, door middel van den vrijen Vaart en open Handel. En in zo verre geloove ik zeker, dat de ondervinding ons het voordeelige van dit Sijsthema voldoende genoeg heeft doen zien, om 'er de toepassing, voor zo verre de omstandigheden gelijk zijn, ook op onze Oost-Indische Bezittingen van te maken.

De Volkplanting van de Kaap de Goede Hoop is ook van eene geheel andere natuur, als onze Bezittingen in Oost-Indiën, zo alsmede door den Heer *Nederburgh* zeer wel aangemerkt word, en kan dus niets vóór of tegen het verschil over de Oost beslissen.

Omtrent Isle de France en Bourbon is het even zo gelegen, en ik heb hetzelve ook altoos zo begrepen.

Dan, omtrend de Engelsche Bezittingen in Hindoustan is het zoo niet, en de Heer *Nederburgh* slaat dienaangaande den bal deerlijk mis, zoo als men aanstonds zien zal. Om zijne stelling te bewijzen, namentlijk dat het Bestuur der Engelschen in hunne Oost-Indische Bezittingen niet zo is, als ik en mijn Broeder *G. K. van Hogendorp* hebben opgegeven, haalt hij aan het werk van den Heer *Bolts*, gewezen Alderman van Calcutta, die, zo als de Heer *Nederburgh* zelve zegt, *moeds genoeg had, om voor zijne Natie openteleggen de bedorvenheid van het Bestuur; en de schreeuwende onderdrukkingen, waar onder de bewooners van Hindoustan,*

zedert dat de Engelschen zig van die Gewesten hadden meester gemaakt, gebukt gingen; en voegt daarbij: *zijn werk, vol daadzaaken, welke door authentieke bewijzen geſtaafd wierden, maakte een grooten indruk; het Parlement moeide 'er zig mede, en de Rapporten van het Committé, met het onderzoek daarvan belast geweest, hebben zijne beſchuldigingen gebillijkt.* Doch hij laat weg, wat de gevolgen daar van geweest zijn; namentlijk, dat het Gouvernement een dadelijk aandeel in het Beſtuur over de Oost-Indiſche Zaken genomen heeft, en, na veele beproefde en onvoldoende bevondene verbeteringen en hervormingen, op de principes van het oude Sijsthema, eindelijk Mijlord *Cornwallis*, in het Jaar 1786, naar Bengalen gezonden is, en daar dadelijk ingevoerd heeft dit Sijsthema van Eigendom, van Land en Bezitting, vrije beſchikkingen over de voordbrengzelen van den grond, onzijdige Regtspleging, bepaling en evenredigheid van Belasting, &c. &c., die ik, ter naarvolging voor ons toekomstig Beſtuur over het Eiland Java en verdere Bezittingen, die voor die inrigting geſchikt zijn, aanbevoolen en aangeprezen heb.

Het werk van den Heer *Bolts*, of de vertaaling daar van, is, volgens eigene opgave van den Heer *Nederburgh*, te Maastricht, in 1775, gedrukt, doch in Engeland, reeds verſcheidene jaaren te vooren, in het oorſpronkkelijk Engelsch uitgegeven. Ik laat dus oordeelen, of het aanvoeren van het getuigenis van den Heer *Bolts* van den Staat van Zaaken, voor meer dan dertig

Jaa-

Jaaren, omverre werpt het geen ik van den *tegenwoordigen* Staat van Zaaken, na de ingevoerde hervormingen door Lord *Cornwallis*, en het aanneemen van een geheel nieuw Sijsthema, gezegd heb? Het was door de *moedige daad* van den Heer *Bolts*, *om zonder ontzien van perſoonen, voor zijne Natie openteleggen de bedorvenheid van het Beſtuur, en de ſchreeuwende onderdrukkingen, die 'er plaats hadden*, dat de Natie en het Gouvernement die leerden kennen, en in ſtaat geſteld wierden, om daar onderzoek naar te doen en verandering in te wege te brengen. Het is dus zonder grond, dat het getuigenis van den Heer *Bolts* hier tegen mij aangevoerd word. Integendeel het bewijst vóór mij; en het doet mij veel plaiſier, dat de Heer *Nederburgh* het hier zelve aanhaalt; dewijl ik mij durve vleijen, dat veelen van mijne onbevooroordeelde Landgenooten eene overeenkomst zullen vinden, tusſchen den Heer *Bolts* en mij, in *de moedige daad*, van aan mijne Natie, zo als bij aan de zijne, *open te leggen de bedorvenheid van het Beſtuur, en de ſchreeuwende onderdrukkingen, die 'er zo wel in onze Bezittingen, als in die der Engelſchen plaats vonden*. God geve maar, dat het bij ons dezelfde, en, des mogelijk, nog betere en heilzamere gevolgen moge hebben!!!

Ik zal dus verder geene aanmerkingen maken, op het ten dien opzigte uit dat Werk aangehaalde, door den Heer *Nederburgh*, dewijl het niets meer in zijn voordeel bewijs; en alleen den Lezer overwijzen naar zo veele nieuwere beſchrijvingen van den tegen-

woordigen ſtaat der Engelſchen Bezittingen in Oost-Indiën, volgens het thans nieuw ingevoerde Sijsthema door Lord *Cornwallis*, van eigendom van grond &c. &c., zo als ik zulks ter navolging aangeprezen heb, en alsnog aanprijze.

De Declamatiën van den Heer *Nederburgh*, ten ſlotte van dit Artikel, laat ik dáár voor hunne waarde; die doen niets ter zaake; en de nakomelingſchap zal ons door de geſchiedenis koelbloedig, volgens onze daaden, en niet volgens onze Declamatiën beoordeelen.

De Heer *Nederburgh* vaart uit tegen *den hoosaartigen laster, welke geduurende de laatste Jaaren niets geſpaard, maar vaak allen, die ooit deel hadden aan het Beſtuur der zaaken in Indiën, met eene voorheeldelooze onbeſchaamdheid gedoemd heeft.* Even zo declameerden allen, die in Engeland deel in het Beſtuur van hunne Bezittingen in Indiën gehad hadden, tegen het Werk van den Heer *Bolts*, toen die *moeds genoeg had, om voor zijne Natie openteleggen de bedorvenheid van het Beſtuur, en de ſchreeuwendende onderdrukkingen, die 'er gepleegd wierden.* Ik, die moeds genoeg heb gehad, voor mijn Vaderland hetzelfde te doen, moet mij dus niet verwonderen, en kan mij zeer wel getroosten, zo uitgeſcholden te worden. Die Declamatien bewijzen niets; en ik geloove niet, dat in ons Vaderland de algemeene opinie heerscht, dat de Dienaaren van onze Compagnie in Indiën, en vooral die in de laatste dertig Jaaren de hoogste Magt aldaar in

in handen gehad heb
zijn, van de grootste
ten, zulke braave,
tigde, ja niet eens
weest, als waarvoor
zoude willen doen do

Daar ik hier zaake
ſoonen noemen, ten
ſtaving en bewijs van
doch wie, die eenig
aeeft, moet niet lage
tegriteit der Compag
hoort ſpreeken! De
nen, die in de laatste
lijk in de laatste de
gemaakt zijn, die de
neraal, Gouverneur v
Javaanſche Hoven, G
van den Inlander, Sab
bon, Reſident van T
dere Reſidentien, en
ben, zijn die dan o
voor het welzijn van
ze gemaakt? Waren d
eerlijke ſpaarzaamheid
winst van ruime Jaarw
de boeken der Compag
dat alle die Dienaaren
ja zomtijds in 't geheel
lioenen, die ze bij een

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ngelſchen Bezittingen in Oost-
ans nieuw ingevoerde Sijsthe-
llis, van eigendom van grond
zulks ter navolging aangepre-
anprijze.
n den Heer *Nederburgh*, ten
l, laat ik daár voor hunne
ets ter zaake; en de nakome-
r de geſchiedenis koelbloedig,
, en niet volgens onze Decla-

rgh vaart uit tegen *den hoos-*
e geduurende de laatste Jaaren
r vaak allen, die ooit deel had-
der zaaken in Indiën, met
nbehſchaamdheid gedoemd heeft.
n allen, die in Engeland deel in
ne Bezittingen in Indiën gehad
Werk van den Heer *Bolts*, toen
d, om voor zijne Natie open-
heid van het Beſtuur, en de
erdrukkingen, die 'er gepleegd
ds genoeg heb gehad, voor mijn
te doen, moet mij dus niet
n mij zeer wel getroosten, zo
rden. Die Declamatien bewij-
oove niet, dat in ons Vader-
pinie heerscht, dat de Dienaa-
gnie in Indiën, en vooral die
aaren de hoogste Magt aldaar
in

in handen gehad hebben, en in het bezit geweest zijn, van de grootste, en meest winstgevende Posten, zulke braave, eerlijke, deugdzaame, gematigde, ja niet eens zulke kundige mannen zijn geweest, als waarvoor de Heer *Nederburgh* ze hier zoude willen doen doorgaan.

Daar ik hier zaaken behandel, wil ik geene perſoonen noemen, ten minſten niet voor dat het, tot ſtaving en bewijs van mijne gezegdens, nodig word; doch wie, die eenige kennis van Indiſche zaaken heeft, moet niet lagchen, wanneer men van de integriteit der Compagnies Dienaaren daar te Lande hoort ſpreeken! De bekende ontzachelijke fortuinen, die in de laatste halve Eeuw, en voornamentlijk in de laatste dertig Jaaren, door die geenen gemaakt zijn, die de posten van Gouverneur Generaal, Gouverneur van Java, Opperhoofden aan de Javaanſche Hoven, Gecommitteerden tot de zaaken van den Inlander, Sabandhaar, Reſident van Cheribon, Reſident van Tagal, en nog van zo veele andere Reſidentien, en Adminiſtratien, bekleed hebben, zijn die dan op eene eerlijke, wettige, en voor het welzijn van den Lande voordeelige wijze gemaakt? Waren die millioenen de vrugt van eerlijke ſpaarzaamheid en zuinigheid? De overwinſt van ruime Jaarwedden? Neen! want men zie de boeken der Compagnie na, en men zal vinden, dat alle die Dienaaren zeer geringe Tractementen, ja zomtijds in 't geheel geene hadden; en die millioenen, die ze bij een geſchraapt hebben, en die

men niet loochenen kan, de vrugt zijn geweest van het verderfelijke Sijsthema, daar het geheele gebouw van Beſtuur in Indiën op rust; hetwelk men niet anders noemen kan, dan een ſtelſel van gewettigde Roof en Plunder; waartoe thans zoo veele moeite gedaan word, om het te behouden.

De Beſchrijving van den Heer *Nederburgh*, van den inwendigen toeſtand van het Beſtuur en Regeeringsvorm der Javaanen, is even opgeſmukt en zonder grond. Alles, wat ik dienaangaande in mijne voorige werken geſchreeven heb, houde ik als nog ſtaande, en neeme aan het te bewijzen; en voor die geenen, die niet aan woorden blijven hangen, maar bewijzen vorderen, levert het werk van den Heer *Nederburgh* die zelve op. Men beſchouwe met aandagt de opgave, die hij, op bladzijde 45, van dienst doende Javaanen in de Regentſchappen van Paccalongang, Batang en Wieradesſa doet. Wie zal niet verbaasd ſtaan over de meenigte volks, tot dienst presteering of Heerendiensten voor de Compagnie, de Reſident en de Regenten benodigd; van 3693 Jonken Rijstland, die Paccalongang bevat, zijn 3134 voor het onderhoud der dienstdoende Javaanen beſteed! En welke zijn de diensten, die daar voor gedaan worden? van welk nut zijn die voor de Compagnie, of voor den Landheer? van welk nut voor het Land zelve? En men zoude dan eene zulke ongerijmde Inrigting, eene zulke ſchadelijke Regeeringsvorm, die alleen tot nut en rijkmaking der Gouverneurs

en

kan, de vrugt zijn geweest
Sijsthema, daar het geheele
in Indiën op rust; hetwelk
nen kan, dan een ſtelſel van
Plunder; waartoe thans zoo
word, om het te behouden.
an den Heer *Nederburgh*, van
ſtand van het Beſtuur en Re-
Javaanen, is even opgeſmukt
Alles, wat ik dienaangaande in
zen geſchreeven heb, houde ik
en neeme aan het te bewijzen;
, die niet aan woorden blijven
ijzen vorderen, levert het werk
erburgh die zelve op. Men be-
agt de opgave, die hij, op blad-
nst doende Javaanen in de Re-
Paccalongang, Batang en Wiera-
zal niet verbaasd ſtaan over de
t dienst presteering of Heeren-
Compagnie, de Reſident en de
; van 3693 Jonken Rijstland, die
t, zijn 3134 voor het onder-
nde Javaanen beſteed! En welke
ie daar voor gedaan worden?
ie voor de Compagnie, of voor
n welk nut voor het Land zel-
ude dan eene zulke ongerijmde
lke ſchadelijke Regeeringsvorm,
en rijkmaking der Gouverneurs
en

en Reſidenten ſtrekt, als goed en voordeelig wil. len doen voorkomen, en die willen behouden?

De argumenten, door den Heer *Nederburgh* ontleend uit de Bataviaſche Ommelanden, alwaar hij zegt, *dat de genomen proef van territoriaalen eigendom zo ſlegt is uitgevallen*, zijn zonder grond en verkeerdelijk toegepast.

Vooreerst, is *die eigendom* van grond, namentlijk van uitgeſtrekte ſtukken land, aan Europeërs afgeſtaan, zonder rugzigt op de Javaanen, die er op woonen, en die dus bijkans als onderdaanen, met het Land, aan de groote Eigenaars overgeleverd zijn, geenzins *die Eigendom*, welke ik bedoelde, namelijk voor den Inlander of gemeenen Javaan van het ſtukje land, Rijstveld, of Thuin, het welk hij zelve bewoont en bebouwt, om dat in *eigendom* of *Erfpagt* voor eene *bepaalde Belasting* of *Verponding* of *Landtax*, zo als men het noemen wil, te bezitten; zonder dat men het hem willekeurig kan afnemeen, of eigendunkelijke Belastingen opleggen, zo als thans het geval is.

Ten anderen, beſtaat zelfs de Eigendom van die Landeigenaars meer in naam dan in de daad, dewijl het uitſluitend monopolie van de Compagnie, die voor hun een wet is, hun verpligt, alle de meest winstgevende Producten van den grond, voor bepaalde en zeer geringe Prijzen, aan de Compagnie alléén te mogen verkoopen; het welk ten gevolge heeft, dat op alle die Landen noch Coffij, noch Peper, noch Indigo, noch Catoen, noch iet, dat aan

aan dit monopolie onderworpen is, geteeld en aangeplant word; zo dat buiten de zuiker, op die Landen, die een duur gekogt Privilegie voor een Zuiker Moolen hebben, op alle die uitgeftrekte Landerijen hoegenaamd niets gebouwd word, als Padij (Rijst) tot onderhoud voor de weinige Javaanen die er op woonen, en voor de rest het voordeel voor de Eigenaars meest beftaat in den verkoop van Melk en Boter; zijnde de Veehoederij het eenigfte dat hun overblijft. Hier uit blijkt dus, dunkt mij, duidelijk, dat de gevolgtrekking, door den Heer *Nederburgh* uit deze Landen afgeleid, van allen grond ontbloot is; en of wel die Eigendom, die daar plaats heeft, niet die is, dewelke ik bedoele, zo zoude men egter zien, indien de Handel opengefteld wierd, en de Eigenaars van die Landen vrijheid verkreegen, de Coffij, Peper, Indigo, Catoen en andere Landproducten, die ze op die Landen konden voortbrengen, aan wien ze wilden te verkoopen, die zelfde Landen fpoedig in welvaart en waarde zouden toeneemen, en de Eigenaars, belang in de Bevolking, om den aanbouw, krijgende, ook de Javaanen beter zouden behandelen en aanlokken; zo dat ook die daarbij wel zouden vaaren. Maar onder de verdorrende en verfchroeiende hitte van het monopolie is dat alles te vergeefsch.

Uit de korte fchets, door den Heer *Nederburgh* zelf gegeeven, en die hij voldoende vertrouwt te zijn, om een algemeen denkbeeld te geven van de

Jas

Javaanſche inrigtingen, vertrouwe ik, dat, wel verre van genoegen te geven aan iemand die eenige kennis van Staatkundige huishouding heeft, men integendeel daarin zelve het bewijs zal vinden, hoe de Regeeringsvorm van Java nog gelijk is aan die leenroerige Inſtellingen, daar de meeste landen in Europa, in de dertiende en veertiende Eeuwen, onder zugteden; en het zal doch niet wel aan iemand, die gezonde herſenen heeft, in de gedagten komen, ſtaande te houden, dat de menſchen in die tijden gelukkiger waren dan tegenwoordig. Het is dus zeker eene verandering in de grondbeginzelen van die Regerings Inrigting, die ik bedoele, zo wel om aan ons Land meerdere voordeelen van die Bezittingen te bezorgen, als om de Inwoonders van die Landen zelve gelukkiger te maken; doch daar uit volgt geenzins, zo als de Heer *Nederburgh*, zonder eenigen grond, vooronderſtelt, *dat die verandering hunne Zeden, Godsdienst, Gewoontens en levenswijze moet omverrewerpen; veel minder nog hunne Regenten van alle middelen van beſtaan en inkomſten verſlooken, afgezet, verjaagd en tot den bedelzak gebragt worden.* Dit zoude even misdadig, als onregtvaardig, en tevens gevaarlijk in de uitvoering zijn.

Doch in 's Hemels naam, waardoor bewijst de Heer *Nederburgh* ergens, dat dit mijne meening of oogmerk is? Of dat dit noodzakelijk als gevolgtrekking uit mijne grondbeginzelen afteleiden zij? Geen wonder egter, dat lieden, die het welzijn des Va-

der-

derlands ter harte neemen, terug deinzen van fchrik, op de vertoning van zulk een verfchrikkelijk tafreel; en aarzelen, om een Sijsthema aanteneemen, dat zulke droevige uitkomst zoude kunnen hebben. En dit moet al veel het geval zijn van zodanigen, die het Locaale van Indiën niet kennen, die te vooren niet in het Beftuur van Indifche zaaken geweest zijn, en mogelijk door andere bezigheden, of omftandigheden, noch tijd noch gelegenheid gehad hebben, een grondig onderzoek over deze zo gewigtige ftoffe aanteftellen, en weinig, of ten minsten niet alles daarover gelezen hebben, wat 'er over gefchreeven is; ja fomtijds nog, door aandrang van daarin belang hebbende menfchen, in wien ze vertrouwen ftellen, met vooröordeelen vooringenomen zijn. Men moet ook bekennen, dat het zeer moeilijk is, de zuivere waarheid in deze zaak te ontdekken, door de zoo zeer uiteenlopende en tweeftrijdige Opinien en asfertien, die men dagelijks ziet te voorfchijn komen. Doch dezulken, die, zonder vooringenomenheid, de waarheid zoeken, en de oplosfing der zwarigheden en de wederlegging der bijgebragte valfche Argumenten voor het oude Sijsthema gelieven aantehooren, en zig te laten uitleggen de Demonftratie van de mogelijkheid der toepasfing van het nieuwe Sijsthema, met de aanwijzing van de wijze hoe dit gefchieden kan, zonder eenig gevaar, die blijven niet lange in onzekerheid en twijfel.

Ik protesteere dus plechtig tegen de Declamatien van

van den Heer *Nederburgh*, en h
hij ophangt van de treurige g
voeren van mijn ftelfel op Java zo
de zonder eenigen grond, en ftew
dunkelijke en verkeerde uitlegg
ning, *die hij* niet verftaat, o
Bij de ontwikkeling van mijn S
wijzing, zoo van de Organifatie
als van de manier hoe het,
zien, *hoe* het, van zig zelve
van den Heer *Nederburgh* om
hoe 'er geene de minste opfchu
bloedige en kostbaare Oorlogen
te duchten zijn.

Mogelijk, en zelfs zeer wa
veel *mijne eigene fchuld*, offch
veele menfchen voor de uitvoer
gevreesd hebben, en daardoor,
ve, vooringenomen zijn geworde
rie, of de grondbeginzelen van
Publiek verhandelende, heeft h
deeze, en de principes van h
groot gefcheenen, om niet te
de uitvoering daarvan, in de t
groote verandering moest te w
denkbeeld zeer behendig door
het oude is opgevat, om die
vaarlijk als mogelijk voor te ft
nen, en voornamentlijk de Le
fie tot de Colonien uit het Staats

PERPUSTAKAAN NASIONAL

nen, terug deinzen van ſchrik,
zulk een verſchrikkelijk ta-
m een Sijsthema aanteneemen,
uitkomst zoude kunnen hebben.
het geval zijn van zodanigen,
n Indiën niet kennen, die te
Beſtuur van Indiſche zaaken ge-
elijk door andere bezigheden,
noch tijd noch gelegenheid gehad
g onderzoek over deze zo ge-
tellen, en weinig, of ten minſten
gelezen hebben, wat 'er over
ſomtijds nog, door aandrang van
bende menſchen, in wien ze ver-
et vooröordeelen vooringenomen
ook bekennen, dat het zeer moei-
waarheid in deze zaak te ont-
zoo zeer uiteenlopende en twee-
en asſertien, die men dagelijks
komen. Doch dezulken, die, zon-
nheid, de waarheid zoeken, en
zwarigheden en de wederlegging
lſche Argumenten voor het oude
n aantehooren, en zig te laten
onſtratie van de mogelijkheid der
t nieuwe Sijsthema, met de aan-
ijze hoe dit geſchieden kan, zon-
die blijven niet lange in onze-
.

lus plechtig tegen de Declamatien
van

van den Heer *Nederburgh*, en het tafereel, hetwelk hij ophangt van de treurige gevolgen, die het invoeren van mijn ſtelſel op Java zoude hebben, als zijnde zonder eenigen grond, en ſteunende op eene eigendunkelijke en verkeerde uitlegging van mijne meening, die hij niet verſtaat, of niet verſtaan wil. Bij de ontwikkeling van mijn Sijsthema, en de aanwijzing, zoo van de Organiſatie van mijn Ontwerp, als van de manier hoe het, intevoeren, zal men zien, hoe het, van zig zelve, alle zwarigheden van den Heer *Nederburgh* ontmoet en oplost; en hoe 'er geene de minſte opſchuddingen, veel minder bloedige en kostbaare Oorlogen, als gevolgen, van te duchten zijn.

Mogelijk, en zelfs zeer waarſchijnlijk, is het al veel mijne eigene ſchuld, offchoon onwillens, dat veele menſchen voor de uitvoering van mijn ſtelſel gevreesd hebben, en daardoor, tegen het ſtelſel zelve, vooringenomen zijn geworden. Alleen de Theorie, of de grondbeginzelen van hetzelve; voor het Publiek verhandelende, heeft het verſchil tusſchen deeze, en de principes van het oude ſtelſel, te groot geſcheenen, om niet te doen gelooven, dat de uitvoering daarvan, in de toepaſſing, ook even groote verandering moest te wege brengen; welk denkbeeld zeer behendig door de voorſtanders van het oude is opgevat, om die verandering zoo gevaarlijk als mogelijk voor te ſtellen; dan die geenen, en voornamentlijk de Leden van de Commiſſie tot de Colonien uit het Staats-Bewind, aan wien

ik

:k gelegenheid gehad heb, de eigentlijke ontwikke-
ling van mijn ſtelſel te expliceeren, en aantewijzen,
op welke manier, het, zonder ſchok en zonder ge-
vaar, kan ingevoerd worden, zijn daar van beter
onderrigt, en, zo ik vermeene, overtuigd, dat het
in Theorie voordeelig, en in Practijk uitvoerbaar zij.

Alle gevolgtrekkingen, die dus de Heer *Neder-
burgh*, volgens *zijne uitlegging*, van *mijn ſtelſel
afleid*, vervallen, als zonder eenigen grond zijnde;
en eerst, wanneer ik zelve die uitlegging zal gege-
ven hebben, door middel van een Schets of Hoofd-
trekken van een Ontwerp van toekomstig Beſtuur,
over onze Oost-Indiſche Bezittingen, en den Han-
del op dezelven, volgens de grondbeginzelen van mijn
ſtelſel, zal men kunnen oordeelen, of de uitvoering
daarvan mogelijk zij, of niet; en of 'er wezentlijk
die gevaaren en wanorder uit te voorzien en te
voorſpellen zijn, als de Heer *Nederburgh* zou wil-
len doen geloven. Mogelijk dat zommigen, thans,
door de zwaarmoedige denkbeelden van den Heer
Nederburgh, verontrust en huiverig gemaakt, dan
zeer verwonderd zullen zijn, over de weinige veran-
deringen, die in het uiterlijk Beſtuur, in de Vor-
men, Benaamingen, en noch minder in de Perzoo-
nen van de Inlandſche Regenten zullen behoeven
gemaakt te worden; en hoe die veranderingen, onge-
voelig, en als van zelfs, langzamerhand, door het
belang zelve, en van Regenten, en van Volk, in-
gevoerd zullen kunnen worden. Ik heb, in de
grondſtellingen van het oude ſtelzel, de oorzaak
van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

d heb, de eigentlijke ontwikke-
l te expliceeren, en aantewijzen,
het, zonder fchok en zonder ge-
d worden, zijn daar van beter
ik vermeene, overtuigd, dat het
lig, en in Practijk uitvoerbaar zij,
ingen, die dus de Heer *Neder-*
ijne uitlegging, van *mijn ftelfel*
als zonder eenigen grond zijnde;
r ik zelve die uitlegging zal gege-
middel van een Schets of Hoofd-
Ontwerp van toekomstig Beftuur,
Indifche Bezittingen, en den Han-
volgens de grondbeginzelen van mijn
kunnen oordeelen, of de uitvoering
zij, of niet; en of 'er wezentlijk
wanorder uit te voorzien en t
, als de Heer *Nederburgh* zou wil-

Mogelijk dat zommigen, thans,
oedige denkbeelden van den Heer
rontrust en huiverig gemaakt, dat
zullen zijn, over de weinige veran-
n het uiterlijk Beftuur, in de Ver-
gen, en noch minder in de Perzoo-
ndifche Regenten zullen behoeven
len; en hoe die veranderingen, onge-
an zelfs, langzamerhand, door het
n van Regenten, en van Volk, in-
kunnen worden. Ik heb, in de
van het oude ftelzel, de oorzaak
van

van het grootfte kwaad ziende, en, in die van het nieuwe, het eenigfte middel van redding ontwaarende, dezelve mogelijk te fterk, in tegenöverftelling tegen elkanderen, gebragt, en daar door zelve gelegenheid gegeeven, aan de Beftrijders van mijne gevoelens, om die voorgeftelde veränderingen, als eene geheele Ommekeer van zaaken, *eene Revolutie*, zo als de Heer *Nederburgh* het uitdrukkelijk noemt, te doen voorftellen, en als zodanig, zo als ik zelve beken, dat het dan ook wezen zoude, allergevaarlijkst te doen befchouwen.

Offchoon dan wel zeker de grondbeginzelen van mijn ftelfel zeer verfchillende van het oude zijn, en, voor zo verre de overgang, daartoe, een groote verändering genoemd kan worden, zo volgt daaruit egter geenzins, dat die, in de toepasfing, of uitvoering, eene zo groote veränderring zal veröorzaaken, dat men dezelve eene Revolutie zoude kunnen noemen.

Ik zoude nu nog zeer veel kunnen zeggen, om alles, wat de Heer *Nederburgh* bijbrengt, zo in den text van zijn werk, als in de noten, te wederleggen of te ontzenuwen; doch dit zoude zeer ophouden en het verfchil niet beflisfen; daar, als ik den grond van alle zyne argumenten, namentlijk *zijne uitlegging* van *mijn ftelfel*, ontkenne, daarmede ook alle die argumenten zelven vervallen. Egter is het verre, dat ik niet zoude aanneemen, ook alle zijne bijgebragte, zogenoem-

de, Bewijzen te wederleggen, en, door Daadzaken zelve, het tegendeel aan te toonen; doch, voorëerst is dit reeds, voor het meest, in mijne vorige werken geschied, en dan is zulks, in Geschriften als deze, van weinig nut, om dat, een ieder alweder wat tot staving van zijn stelsel bijbrengende, en dezelfde zaak, op eene verschillende, en dikwijls geheel tegenstrijdige wijze, uitleggende, het den Lezer, hoe onpartijdig ook, wanneer hij geene locaale kennis van de zaaken heeft, zeer moeilijk, ja bijkans onmogelijk valt, daaröver met grond en beslissende te kunnen oordeelen.

In Engeland, daar men, vóór dertig jaaren, ook over deze zaak in groote verlegenheid was, door de verschillende en tegenstrijdige Berigten, die men uit Indiën ontving, en de even tegen elkander inloopende Asserтiën van anders geloofwaardige menschen, stelde het Parlement, toen het de noodzaakelijkheid gevoelde, van zig met de Indische zaaken te bemoeien, een Committé van onderzoek aan, om zig dien aangaande het nodige licht te bezorgen. Dit Committé hoorde de Partijen over en weder; doch over de Puncten, welke als gronden voor de Argumenten van elke Partij voorgebragt wierden, hoorden zij, als getuigen, onzijdige en geloofwaardige Lieden, waar door ze tot eene bepaalde kennis van daadzaaken kwamen, welke hun eindelijk tot de mogelijkheid van eene beslissing, over de zaak zelve, konde brengen. Indien

PERPUSTAKAAN NASIONAL

erleggen, en, door Daadza-
deel aan te toonen; doch,
s, voor het meest, in mijne
ed, en dan is zulks, in Ge-
van weinig nut, om dat, een
t ſtaving van zijn ſtelſel bij-
ſde zaak, op eene verſchil-
eheel tegenſtrijdige wijze uit-
Lezer, hoe onpartijdig ook,
locaale kennis van de zaaken
, ja bijkans onmogelijk valt,
l en beſlisſende te kunnen oor-

aar men, vóór dertig jaaren,
ak in groote verlegenheid was,
ende en tegenſtrijdige Berigten,
n ontving, en de even tegen elk-
Aſſertiën van anders geloofwaar-
ſelde het Parlement, toen het de
gevoelde, van zig met de Indi-
moeien, een Committé van onder-
g dien aangaande het nodige licht
Dit Committé hoorde de Partijen
doch over de Punéten, welke als
Argumenten van elke Partij voor-
hoorden zij, als getuigen, on-
Fwaardige Lieden, waar door ze
kennis van daadzaaken kwamen,
lijk tot de mogelijkheid van eene
e zaak zelve, konde brengen. In-
dien

dien het nu voor mij mogelijk gemaakt wierd, om, op zulk eene wijze, de daadzaaken, op welken mijn ſtelſel berust, te kunnen bewijzen, of aan mijne tegenſtreevers, de onwaarachtigheid daar van aan te toonen, zo zoude mogelijk daar door, ook hier te lande, de waarheid eindelijk te voorſchijn kunnen komen; dewelke dan, tot grond dienende van het daarop gebouwde Sijsthema, het daarſtellen van een goed Beſtuur, zo hier als in Indiën, voor het Gouvernement, niet langer meer zo moeilijk en bedenkelijk zoude maken, als thans, door de onzekerheid omtrend de grondbeginſelen, het geval ſchijnt te zijn.

Ik gaa nu over tot het tweede Hoofdſtuk van de verhandeling van den Heer *Nederburgh*, alwaar hij de vragen, in verſchil, zo als hij zegt, uit het oogpunét zal beſchouwen, *of die verandering voordeelig zoude zijn voor den handel en verdere belangen dezer Republiek.*

Hij vermeid zorgvuldig, om de groote vraage van den Vrijen Handel op Indiën, tegenovergeſteld aan het Monopolie of excluſif Privilegie, te verhandelen. Hij weet zeer wel, dat die door geheel Europa beſlist is.

Ook is dat niet nodig; want, en hierin heeft hij gelijk, *als het feodale Sijsthema op Java noodzakelijk is, en ſtaande gehouden moet worden, dan kan geen Vrije Vaart of open Handel, op die Bezitting, plaats hebben*; en dus, indien hij bewijst, dat eene verändering van grondbeginſelen

van Regeeringsvorm op Java nadeelig of onmogelijk is, dan behoeft hij niets tegen den Vrijen Handel te bewijzen; even zo als omgekeerd, wanneer de handel op Indiën exclusif of monopolie moet blijven, alle veranderingen van Regeeringsvorm op Java ondoenlijk worden; en dit is de dwaling, waarin de Heer *Pous*, bij zijn werkje over deze zaak, gevallen is. Het eene hangt aan het andere, en moet te zamen staan of vallen.

Dan, aanmerkingswaardig is, hoe de Heer *Nederburgh*, pag. 84 en 85, in de vernietiging der Oost-Indische Compagnie toestemt, en dezelve als geheel volbragt beschouwt. Voor eerst, zoude men van hem, die van haar of haar Bewind zo veele weldaaden genooten heeft, dit wel het minst verwagt hebben; en ten tweeden, toont hij daar door openbaar, en zonder eenigen twijffel, dat het eerste en voornaamste grondbeginsel, waar zijn aangeboden Ontwerp of Sijsthema op rust, is: *dat de Staat Koopman zij, en het Gouvernement voor reekening van den Staat Koophandel drijve.* En deze stelling, geloove ik, dat door geheel Europa, bij alle Natiën en Gouvernementen, en door alle, in de Staatkundige huishouding en den Koophandel, kundige en ervaarene Mannen dezer Eeuw, voor zó ongerijmd en zó nadeelig voor een Land gehouden word, dat wij, door ze aanteneemen, ons voor geheel Europa, ja voor de geheele Waereld bespottelijk zouden maken.

Deeze

op Java nadeelig of onmo-
t hij niets tegen den Vrijen
ven zo als omgekeerd, wan-
diën exclufif of monopolie
ränderingen van Regeerings-
nlijk worden; en dit is de
Heer *Pous*, bij zijn werkje
llen is. Het eene hangt aan
te zamen ſtaan of vallen.
aardig is, hoe de Heer *Ne-*
en 85, in de vernietiging
mpagnie toeſtemt, en dezelve
ſchouwt. Voor eerst, zoude
van haar of haar Bewind zo
ooten heeft, dit wel het minst
ten tweeden, toont hij daar
zonder eenigen twijffel, dat
rnaamſte grondbeginſel, waar
ntwerp of Sijſthema op rust,
Koopman zij, en het Gouverne-
ng van den Staat Koophandel
ſtelling, geloove ik, dat door
j alle Natiën en Gouvernemen-
, in de Staatkundige huishou-
handel, kundige en ervaarene
uw, voor zó ongerijmd en zó
Land gehouden word, dat wij,
nen, ons voor geheel Europa,
le Waereld beſpottelijk zouden

Deeze

Deze ſtelling alleen, in 't afgetrokkene beſchouwd, en in weerwil van de ſchitterendſte voordeelen, die ons, door opgetooide Calculatiën, in 't verſchiet kunnen vertoond worden, is voldoende, om alle Ontwerpen, die 'er op berusten, als op zand of valſche gronden gebouwd, omverre te doen vallen, en, als ongerijmd, te doen verwerpen.

Het is dan ook deze ſtelling, *van den Staat tot Koopman te maaken*, waarop het Ontwerp van den Heer *Nederburgh* berust, die ik als eerſte en voornaamſte tegenwerping daartegen bijbrenge; en die, op zig zelve, genoegzaam en voldoende is, om de zaak te beſlisſen.

Mijne tweede tegenwerping is, dat, niettegenſtaande zijne fraaije vertooning van Calculative winſten, egter de ondervinding zal doen zien, zo als ze, helaas, zedert dertig jaaren, overtuigend getoond heeft, dat de winſten, door middel van een uitſluitenden Handel van onze Republiek, op onze Oost-Indiſche Bezittingen, niet groot en voldoende genoeg zijn, om de nodige kosten van Beſtuur en Defenſie van die Bezittingen goed te maken; om dat, bij zijne Calculatien, de winſten veel te groot geſteld zijn, ja aanzienelijke Artikelen, zo als, bij voorbeeld, een Millioen op de Amſioen, geheel zullen vervallen, en om dat de Calculatiën van Onkosten daarbij veel te gering geſteld zijn, dewijl ze bereekend zijn, op een valsch en allerëllendigst Sijſthema van bezuiniging

omtrend de Defenſie, zo als dit bij de Compagnie, als Koopman, aangenomen was, en dien ten gevolge ook bijna alle onze Bezittingen zo ligt een prooi van den Vijand, zelfs met een zwakke magt, zijn geworden; doch, voor een Gouvernement, hetwelk beter kent, hoe die Defenſie moet zijn, niet voldoende zou wezen. Om dat dit Ontwerp berust op dezelfde bezuiniging in de betaling der Amptenaaren, volgens het oude, namentlijk van geene of zeer geringe bezoldigingen te geeven, waardoor ze genoodzaakt en gewettigd wierden, hun beſtaan en inkomſten door ongepermitteerde middelen te vinden; en dus het ſtelſel van Roof en Plunder daardoor behouden en bevestigd word.

Men zegge niet, dat alle die tegenwerpingen niet te pas komen, dewijl het aangeboden Ontwerp, na aftrek van alle Onkosten, betaling van Renten en Aflosſingen, nog een batig Slot van ruim één Millioen aanwijst. Ja dat is zo bij het Ontwerp; doch, bij de uitkomst zoude men ſpoedig het tegendeel ondervinden. Hoe vaak zijn zulke Bereekeningen den Staaten van Holland en Zeeland niet voorgelegd, en even zo dikwijls anders uitgevallen? Men zegge niet, daar was de Oorlog ſchuld aan. Ik zal terſtond het tegendeel bewijzen. In de jaaren 1786, 1787, 1788, 1789 en 1790, was het geen Oorlog, en in dien tijd is 'er niets voorgevallen, dat als buitengewoone ongelukken of tegenſpoeden voor de Compagnie kon

kon aangezien worden; egter
vijf jaaren, volgends het Rapp
miſſie, en volgens de aan
van haaren Generaalen Staa
f 43,674,810-2-0, dus jeder jaar

(*) In het eerſte Deel van den
Compagnie, gedrukt bij Allart, te
men, bladzijde 97, onder de Bij
gende:

Staat van het Rendement der Verkoopingen in de laatſte vijf jaaren.

1786	f 17,719,027	1:0.
1787	- 18,903,295	9:8.
1788	- 17,418,860	16:8.
1789	- 14,446,361	4:8.
1790	- 14,721,050	0:8.
	f 83,208,549	12:0.

Ontvang en Uitgaaf, tegen den anderen geliquideerd worden, blijkt, geduurende die vijf jaaren, meerder uitgegeeven, dan ontvangen

Zijnde, de vijf jaaren door een gereekend, jaarlijks

PERPUSTAKAAN NASIONAL

kon aangezien worden; egter is dezelve, in die vijf jaaren, volgends het Rapport der Staats-Commisie, en volgens de authenticque Balancen van haaren Generaalen Staat, agterüitgegaan *f* 43,674,810-2-0, dus iederjaar *f* 8,734,962-0-0. (*)

En

(*) In het eerste Deel van den Staat der Oost-Indische Compagnie, gedrukt bij *Allart*, te Amsterdam, 1792, vind men, bladzijde 97, onder de Bijlaagen Litt. B, het volgende:

Staat van het Rendement der Verkoopingen in de laatste vijf jaaren.

1786	*f* 17,719,027: 1:0.
1787	- 18,993,295: 9:8.
1788	- 17.418,860: 16:8.
1789	- 14.446,361: 4:8.
1790	- 14,721,050: 0:8.
	f 83,208,549: 12:0.

Staat van de Betaalingen, gedaan bij de respective Kameren, waaronder begreepen Equipagiën, Maandgelden, Ongelden, Wisfels, Courtagiën, enz., in de laatste vyf Jaaren.

1786	*f* 23,279,369: 1:8.
1787	- 33,532,514: 4:0.
1788	- 20,717,167: 5:8.
1789	- 23,351,543: 13:8.
1790	- 26,004,765: 8:8.
	f 126,885,359: 14:0.

Ontvang en Uitgaaf, tegen den anderen geliquideerd wordende, blijkt, geduurende die vijf jaaren, meerder uitgegeeven, dan ontvangen . . *f* 43,674,810: 2:0.

Zijnde, de vijf jaaren door een gereekend, jaarlijks . . *f* 8,734,962: 0:0.

En daar de Retouren of ingevoerde Goederen, in die jaaren, maar *f* 83,208,549-12-0, of ieder jaar *f* 16,641,709-18-0, gerendeerd hebben, zo volgt daaruit, dat, om *f* 16,641,709-18-0, te koopen, men *f* 25,377,071-19-0, uitgegeeven heeft; want, daar de Compagnie evident alleen de bezittingen in Oost-Indiën had, om voordeel voor haaren Handel daaruit te trekken, zo moeten alle onkosten van Beſtuur en Defenſie op het kostende der Retouren gebragt worden; waaruit dan blijkt, dat, in plaats van winst, de Compagnie jaarlijks *f* 8,734,962-0-0 verloor; en in de volgende jaaren van 1790 is dit niet beter geweest; vermits de ſchuld der Compagnie in 1790 bedroeg *f* 80,937,737-14-0, en in 1795 *f* 119,055,675-14-8; waaruit blijkt, dat het jaarlijks verlies, in die vijf jaaren, niet minder is geweest, als in de vijf eerstgenoemden. En is het zoo, zo als het waarachtig zoo is, op welken grond zal men de Natie willen diets maken, dat, werkende op het zelfde Sijsthema, dit voordaan beter zal gaan! Alleen aan misbruiken, die door hervormingen te verbeeteren zijn, kan men immers zulk een ontzachelijk te kort van vijftig pro Cento, op den Uitkoops prijs der Koopgoederen, niet toeſchrijven; en alle veranderingen en verbeteringen, die men mag voorſtellen, en waarvan ik de waardij niet wil verminderen, kunnen immers nimmer voldoende en genoegzaam zijn, om zulk een aanzienelijk te kort van agt Millioenen 's jaars wegteredeneeren.

ren. 'Er zijn, zederd de la
telkens, als de Compagnie den S
en Onderſtandgelden kwam fin
voordeelige Calculatiën, die zek
uitkomen, aangeboden; en ie
door de ondervinding, gelooge
moet de Oorlog en de Omwen
alles ſchuld hebben, en als u
den van de Hooge Commisſie
hadden gehad, dan zoude m
waarin beſtaan die daaden?
minſten, kent men ze niet. Z
ſen van eigen Uitrusting en b
eene groote verbetering, en z
doch zeker geen agt Millioen
Amptgelden, Slaaven-Hoofdgeld
onredelijke, als geringe middel
waardigs, tot vermeerdering van
's Lands inkomſten, zullen bij
Ik durf dus, onbeſchroomd,
land, ja voor geheel Europa,
deze gewigtige zaak, de oogen
heeft, voorſpellen, dat, als m
ſtellingen, daar het Sijsthema e
den Heer *Nederburgh* op rust
ren, de zaaken van onze Oos
gen en den Handel op dezel
de ondervinding, in de eerſte v
zien, dat de Onkosten van Beſt
van Inkoop, van Overvoer de

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ören of ingevoerde Goederen,
r *f* 83,208,549-12-0, of ieder
18-0, gerendeerd hebben, zo
, om *f* 16,641,709-18-0, te
77,071-19-0, uitgegeeven heeft;
mpagnie evident alleen de bezit-
ën had, om voordeel voor haa-
te trekken, zo moeten alle on-
ur en Defensie op het kostende
agt worden; waaruit dan blijkt,
an winst, de Compagnie jaarlijks
verloor; en in de volgende
is dit niet beter geweest; ver-
der Compagnie in 1790 bedroeg
0, en in 1795 *f* 119,055,675-14-8;
lat het jaarlijks verlies, in die vijf
der is geweest, als in de vijf eerst-
n is het zoo, zo als het waarach-
0 welken grond zal men de Natie
ken, dat, werkende op het zelfde
voordaan beter zal gaan! *Alleen*
, die door hervormingen te verbee-
men immers zulk een ontzache-
n vijftig pro Cento, op den Uit-
r *Koopgoederen*, niet toeschrijven;
ringen en verbeteringen, die men
n, en waarvan ik de waardij niet
, kunnen immers nimmer voldoen-
am zijn, om zulk een aanzienelijk
Millioenen 's jaars wegteredenee-
ren.

ren. 'Er zijn, zederd de laatste dertig jaaren, telkens, als de Compagnie den Staat om nieuwe hulp en Onderstandgelden kwam smeeken, altoos zulke voordeelige Calculatiën, die zeker en vast moesten uitkomen, aangeboden; en ieder keer zijn ze, door de ondervinding, geloogenstraft. Nu wel, moet de Oorlog en de Omwending van 1795 aan alles schuld hebben, en als maar de groote Daaden van de Hooge Commissie haare uitwerking hadden gehad, dan zoude men zien!!! Doch, waarin bestaan die daaden? Tot nog toe, ten minsten, kent men ze niet. Zeker is het affschaffen van eigen Uitrusting en bouwen van Schepen eene groote verbetering, en zal veel bezuinigen; doch zeker geen agt Millioenen. Even min als Amptgelden, Slaaven-Hoofdgeld, en alle die, even onredelijke, als geringe middelen iets noemenswaardigs, tot vermeerdering van 's Compagnies of 's Lands inkomsten, zullen bijdragen.

Ik durf dus, onbeschroomd, voor mijn Vaderland, ja voor geheel Europa, dat thans, wegens deze gewigtige zaak, de oogen op ons gevestigd heeft, voorspellen, dat, als men, op de grondstellingen, daar het Sijsthema en het Ontwerp van den Heer *Nederburgh* op rusten, wil voordvaaren, de zaaken van onze Oost-Indische Bezittingen en den Handel op dezelven te besturen, de ondervinding, in de eerste vijf jaaren, zal doen zien, dat de Onkosten van Bestuur, van Defensie, van Inkoop, van Overvoer der Retouren en van

betaling der Renten, zodanig zullen surpasseeren de Winsten, op die wijze te behaalen, dat, wel verre van daar eenig voordeel, voor de Republiek, uit te haalen, men jaarlijks Millioenen agteruit zal gaan, dewelke, het ongelukkig Deficit in onze Finantiën vermeerderende, geen ander gevolg, dan den totalen Ondergang van ons Land kan hebben.

God geve! dat ik mij moge vergissen; en dat, indien bekwamer Mannen, dan ik, deze zaak beoordeelende, meerder waarschijnlijkheid van goede uitkomst in het Sijsthema van den Heer *Nederburgh* vinden, dan in het mijne, en dan daar vóór uitspraak gedaan worde, alsdan de ondervinding tegen mij getuige! Ik heb geen ander doel, dan de welvaart van mijn Vaderland; zo die bewerkt worde, om 't even op welke manier, zo ben ik wel te vreden. Ik sprak en schreef, zo als mijn pligt, mijn geweeten, mijne begrippen mij leerden. De Voorzienigheid zij het overige aanbevolen!

Ik zoude nu verder de beöordeeling van de argumenten, die de Heer *Nederburgh* tegen mijn stelzel bijbrengt, aan het Publiek kunnen overlaten; dewijl ik weinig nieuws, en dat niet al reeds in mijne vorige Geschriften te vinden is, zoude kunnen zeggen; en ook het twisten, op die wijze, niets afdoende is, en lange zonder eenig nut voortduuren kan. Het beste middel, voor de Natie, en voor het Gouvernement, om agter de waarheid te ko-

komen, zoude zeker zijn een on
der Gronden over en weder; en,
van Getuigen, de waarheid of on
gevoerde Daadzaaken te doen blijk

Maar, daar de Heer *Nederburg*
door mij gestelde, wegens de Hou
va, mij zo stellig tegenspreekt, zo
een enkel woordje op antwoorde
waar, dat zedert meer dan dert
reeds langer, over de verminder
schen op Java geklaagd is; doch d
dit was het belang, en van de R
de Javasche Regenten, en van de
Daar de Houtwerken voor niet,
ge prijzen, by wijze van Heeren
moesten worden, zo was 't het b
ten, om de hoevedheid dezer ver
aan de Compagnie, zo veel mogt
ren, *om zo veel meerder voor hun
laten kappen*. Om dezelfde re
veel te meer voordeel van hun
was zulks ook het belang der I
dit mede zo was voor den gemee
verligting in dien ondragelijken
ligt te bezeffen. Van daar alle d
porten, steeds eene schaarschhei
vende, om zo veel mogelijk van
vrijd te worden. Dan, niettege
hebben die Bosschen, zedert zo
alleen die ontzachlijke quantiteiten

komen, zoude zeker zijn een onzijdig Onderzoek der Gronden over en weder; en, door het hooren van Getuigen, de waarheid of onwaarheid der aangevoerde Daadzaaken te doen blijken.

Maar, daar de Heer *Nederburgh*, omtrend het door mij geftelde, wegens de Houtbosfchen op Java, mij zo ftellig tegenfpreekt, zo moet ik daar nog een enkel woordje op antwoorden. Het is zeker waar, dat zedert meer dan dertig jaaren, ja zelfs reeds langer, over de vermindering der Houtbosfchen op Java geklaagd is; doch dit is geen wonder; dit was het belang, en van de Refidenten, en van de Javafche Regenten, en van de gemeene Inlanders. Daar de Houtwerken voor niet, of voor zeer geringe prijzen, by wijze van Heerendiensten, geleverd moesten worden, zo was 't het belang der Refidenten, om de hoeveelheid dezer verpligte Leverantiën aan de Compagnie, zo veel mogelijk, te verminderen, *om zo veel meerder voor hun zelven te kunnen laten kappen*. Om dezelfde redenen, en om zo veel te meer voordeel van hun Volk te trekken, was zulks ook het belang der Regenten. En dat dit mede zo was voor den gemeenen Inlander, om verligting in dien ondragelijken last te vinden, is ligt te bezeffen. Van daar alle die Berigten en Rapporten, fteeds eene fchaarschheid van Hout opgevende, om zo veel mogelijk van de Leverantiën bevrijd te worden. Dan, niettegenftaande dit alles, hebben die Bosfchen, zedert zo veele jaaren, niet alleen die ontzachlijke quantiteiten Houtwerken, zo als

PERPUSTAKAAN NASIONAL

als uit de Boeken der Compagnie te bewijzen is, blijven opleveren; maar zelfs wel dubbeld zo veel in réaliteit; dewijl ik niet schroom te verklaaren, dat over t algemeen, door de Javaanen, nog even zo veel voor de Residenten in hun privé, en voor hun voordeel, gekapt en geleverd wierd, als voor het Contingent aan de Compagnie.

De Heer *Nederburgh*, die als een Koning langs de Stranden gereisd heeft, en mogelijk maar hier of daar een Strookje Bosch doorgereeden heeft, zal ons tog niet zijne bevinding, als eene grondig onderzogte waarheid, willen op den mouw spelden, of het beter willen weten, dan ik, die zeven jaaren Resident van Japara, en Gezaghebber in den Oosthoek ben geweest, en het Eiland Java overal doorreisd en doorkruist heb. Alles, het geen ik van de Houtbosschen op het Eiland Java gezegd heb, houde ik als nog staande, en beroep mij op onzijdige Ooggetuigen. Ja, het is zo verre niet af, en de tijd benodigt zo lang niet, of, over eenige jaaren, kan, door een goed onderzoek, de waarheid of valschheid van mijne opgaven blijken.

De nog onbekende Bosschen, daar ik van gesproken heb, liggen vooreerst in de Binnenlanden van Java, langs de Rivier van Gresie, die van de Matarum langs Java in de lengte tot Gresie loopt, en dus veel gemak tot afbreng der Houtwerken geeft; ook nog veele in Malang, Lamadjang en andere Landen, boven den Oosthoek; doch voornamenlijk in Wester en Ooster Balamboang, welke Landstreeken, wel

wel bijna zo groot als de Provintie
bewoond zijn, en ontzachlijke
zwaarste en schoonste Hout bevat
door de nabijheid aan de Stranden,
mende Rivieren, den afbreng van
kelijk maken.

Van mijne Salpeter-makerij, en
derburg daar van zegt, zoude ik
spreken, om dat het eene particulie
daar mijn stilzwijgen dien aangaan
legd konde worden, zo verklaare
Heer *Nederburgh* daarvan zegt,
in Nota 41, bezijden de waarheid
gunstige uitreekening na mijn vertr
is, om die, voor het Land, zo
derneeming te deprimeeren; en o
briek te vernielen en op laagen prijs
Eigendom en Boedel nog meerder
reeds door de Geweldenarijen, a
onvermijdelijk moest plaats vinden.

De redeneering van den Heer N
indien de voordbrengselen van Java
nigvuldigd worden, het dan nog b
die grootere winsten voor de Natie
middel van den uitsluitenden Hande
der Natie, te houden, dan wel
Handel, onder de Handeldrijvende
Republiek, te verspreiden, is ev
en ongerijmd, als de vorigen.

Vooreerst, is die vermeenigvuldi

wel bijna zo groot als de Provintie Holland, weinig bewoond zijn, en ontzachlijke Bosschen, van het zwaarste en schoonste Hout bevatten; en ook, zo door de nabijheid aan de Stranden, als veele afstroomende Rivieren, den afbreng van dezelven gemakkelijk maken.

Van mijne Salpeter-makerij, en wat de Heer *Nederburg* daar van zegt, zoude ik in 't geheel niet spreken, om dat het eene particuliere zaak is; doch, daar mijn stilzwijgen dien aangaande anders uitgelegd konde worden, zo verklaare ik, dat, wat de Heer *Nederburgh* daarvan zegt, op Bladz. 98, en in Nota 41, bezijden de waarheid is; dewijl die ongunstige uitreekening na mijn vertrek alleen gemaakt is, om die, voor het Land, zo verdienstelijke onderneeming te deprimeeren; en om, door die Fabriek te vernielen en op laagen prijs te stellen, mijn Eigendom en Boedel nog meerder te bederven, als reeds door de Geweldenarijën, aan mij gepleegd, onvermijdelijk moest plaats vinden.

De redeneering van den Heer *Nederburgh*, om, indien de voordbrengselen van Java konden vermeenigvuldigd worden, het dan nog beter zoude zijn, die grootere winsten voor de Natiönaale Cas, door middel van den uitsluitenden Handel voor Reekening der Natie, te houden, dan wel door den Vrijen Handel, onder de Handeldrijvende Ingezetenen der Republiek, te verspreiden, is even zonder grond en ongerijmd, als de vorigen.

Vooreerst, is die vermeenigvuldiging onmogelijk,

vol-

volgens het tegenwoordig Beſtuur van Java, zo als ik vermeene in mijne vorige Schriften voldoende betoogd te hebben.

Ten anderen, is die verandering in het Beſtuur, zo als de Heer *Nederburgh*, zelve, zeer wel aangetoond heeft, onmogelijk, zonder Vrijen Handel, en vervalt dus, daar door, deze geheele Redeneering, als ongerijmd. Doch bovendien, zo 'er eenige grond voor was, zo zouden dezelfde Argumenten, op allen Handel dezer Republiek, het zij op de Oost-Zee, het zij op den Levant, en nog meer op onze West-Indiſche Bezittingen toepaſſelijk zijn.

En wie zoude doch in ernst aan de Natie of aan het Gouvernement durven voorſtellen, om een van deze Takken van Handel, uitſluitend voor Reekening der Natie, te gaan drijven; om de groote voordeelen daar van, tot ſtijving van de Natiönaale Cas of Finantiën, te doen dienen? Dit is egter het Voorſtel van den Heer *Nederburgh*, en de grond van zijn Ontwerp.

De ongerijmdheid van dit Sijſtema is zo handtaſtelijk, dat de Heer *Nederburgh* zelve, by de kunſtigſte aaneenſchakeling van Drogredenen, niet in ſtaat is geweest, in de Nederduitſche Taal, woorden en uitdrukkingen te vinden, om zijne denkbeelden voorteſtellen, en gedwongen geworden, om, zo dikwils als hij van dat gedrogt: *Een Gouvernement Koopman, voor eigene reekening Handeldrijvende, en als Koopman, door Monopolie en Prohibitive Wetten, groote Bezittingen beſtuurende*, wilde ſpree-

ſpreeken, het oude woord Com
ken.

De verdediging, zo van de
over Java, als van de Perzoonen
jaaren daar het voormaalſte Deel
dewelke de Heer *Nederburgh* zo
ſchoon bekennende, *dat de middel*
omtrend hebben plaats gehad,
DE BEURS *van de Maatſchapp*
ter beöordeeling van den Lezer
volharden, niet alleen bij mijne
Vorm van Beſtuur allerellendigſt
den welvaart der Ingezetenen is,
onze Republiek, als Landheer,
Vorm, die Bezittingen nooit zo
ophrengen, als tot de nodige on
en eene goede Defenſie nodig zijn
Vorm uit haare natuur aankleeding
vexatien, onderdrukkingen en
waar door de Gouverneurs, G
denten, en andere Ambtenaaren
komſten genieten, en zulke ontzet
uen gefchraapt hebben.

De bewijzen van die ſtelling
rige Schriften gegeeven, en ben
nader, door daadzaaken en ge
partijdige Perzoonen, die ter pl
te ſtaaven.

De gevolgen van dit Sijſtema
blijken uit de uitkomst, door de

ſpreeken, het oude woord *Compagnie* te gebruiken.

De verdediging, zo van de Vorm van Beſtuur over Java, als van de Perzoonen, die in de laatſte jaaren daar het voornaamſte Deel aan gehad hebben, dewelke de Heer *Nederburgh* zo ſterk behartigt, ofſchoon bekennende, *dat de misbruiken, welke daaromtrend hebben plaats gehad, genoegzaam alleen* DE BEURS *van de Maatſchappij hebben gegolden*, ter beöordeeling van den Lezer laatende, blijve ik volharden, niet alleen bij mijne ſtelling: *dat die Vorm van Beſtuur allerellendigst voor het geluk en den welvaart der Ingezetenen is, en zeer nadeelig voor onze Republiek, als Landheer, om dat, onder die Vorm, die Bezittingen nooit zo veel voordeel kunnen opbrengen, als tot de nodige onkosten van Beſtuur en eene goede Defenſie nodig zijn*; maar ook, *dat die Vorm uit haare natuur aanleiding geeft, tot alle die vexatien, onderdrukkingen en onregtvaardigheden, waar door de Gouverneurs, Gezaghebbers, Reſidenten, en andere Ambtenaaren zulke enorme Inkomſten genieten, en zulke ontzachlijke fortuinen bij een geſchraapt hebben.*

De bewijzen van die ſtelling heb ik in mijne vorige Schriften gegeeven, en ben bereid dezelven nog nader, door daadzaaken en getuigenisſen van onpartijdige Perzoonen, die ter plaatſe geweest zijn, te ſtaaven.

De gevolgen van dit Sijſtema voor de Compagnie blijken uit de uitkomst, door de ondervinding eenet

halve

halve Eeuw, en een agterwezen van een honderd en vijftig Millioenen Guldens.

Of nu, volgens hetzelfde Sijfthema, met de voorgeftelde verbeteringen, eene betere uitkomst te verwagten zij, is de groote vraag ter beflisfing. Ik geloove van *neen*, en heb mijne gronden voorgedragen, waarop die opinie rust.

Nu blijft mij nog over, mijne eigene uitleggingen van mijne Grondbeginzelen en het daarop gebouwde Sijftema te geven, ten einde te kunnen doen oordeelen, of daarvan die droevige en geduchte gevolgen te wagten zijn, die 'er de Heer *Nederburgh* van voorfpelt; en dit kan ik niet beter doen, dan door het geven van *een fchets, of de Hoofdtrekken van een Ontwerp, voor het toekomftig Beftuur over de Bataaffche Bezittingen in Oost-Indiën en den Handel op dezelven*, volgens *mijne uitlegging* van *mijn ftelzel*, en niet volgens de eigendunkelijke verkeerde uitlegging van den Heer *Nederburgh*.

SCHETS of HOOFDTREKKEN

Van een Ontwerp van toekomftig Beftuur over de Bataaffche Bezittingen, in Oost-Indiën, en den Handel op dezelven.

ALGEMEENE BEPAALINGEN

1. De Staat heeft, volgens de Staatsregeling, overgenomen, in Eigendom, alle de Bezittingen der

n agterwezen van een honderd
Guldens.
etzelfde Sijfthema, met de voor-
n, eene betere uitkomst te ver-
oote vraag ter beflisfing. Ik ge-
heb mijne gronden voorgedra-
inie rust.
; over, mijne eigene uitleggin-
ndbeginzelen en het daarop ge-
geven, ten einde te kunnen doen
n die droevige en geduchte gevol-
n, die 'er de Heer *Nederburgh*
lit kan ik niet beter doen, dan
een fchets, of de Hoofdtrekken
oor het toekomftig Beftuur over de
gen in Oost-Indiën en den Han-
gens *mijne uitlegging* van *mijn*
ens de eigendunkelijke verkeerde
Heer *Nederburgh*.

HOOFDTREKKEN

p van toekomftig Beftuur over
Bezittingen, in Oost-Indiën,
l op dezelven.

NE BEPAALINGEN

, volgens de Staatsregeling,
n Eigendom, alle de Bezittingen
der

der Oost-Infche Maatfchappij in Oost-Indiën, en aan het Staats-Bewind is het Opper-Beftuur daar over opgedragen.

2. De Staat heeft zig belast met alle de Schulden der Compagnie.
3. De Staat drijft geen Koophandel voor eigene reekening.
4. De Staat treedt in alle Verbintenisfen, Tractaaten en Contracten, geftubfifteerd hebbende tusfchen de Oost-Indifche Compagnie, en Vorsten en Volkeren in Oost-Indiën.
5. Die Takken van Handel, die bevonden worden, met uitfluitende Previlegiën of Octroijen, gevoerd te moeten worden, worden aan daartoe gefchikte Maatfchappijen afgeftaan.
6. Die Contracten, volgens dewelke Indifche Vorsten aan de Compagnie verpligt waren, zekere hoeveelheden Producten voor bepaalde prijzen te leveren, worden ftaande gehouden; doch de Producten, alzo ontvangen door den Staat, aan de Compagnie, ter verzending naar China of naar Europa, voor bepaalde prijzen, overgelaten.

   De hier bedoelde Vorsten en Contracten zijn die van Bantam voor Peper; die van Palembang voor Tin en Peper; die voor Banjermasfing voor Peper; en dan de uitfluitende Leverantie van Nootenmuscaten en Foelij van het Eiland Banda.
7. De verdere Handel uit onze Republiek, op on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ze Bezittingen in Oost-Indiën, en verder overal beöosten de Kaap de Goede Hoop, zal vrij en open zijn voor alle Handeldrijvende Ingezetenen dezer Republiek, behalven op de Rijken van China en Japan.

8. De uitsluitende Handel op het Rijk van China zal, bij wijze van Octrooi voor een zeker getal Jaaren, aan de oude Oost Indische Compagnie dezer Landen, als schadeloosstelling, afgestaan worden,

9. De Handel op Japan zal aan de meestbiedenden, het zij eene Compagnie, of particulieren, Jaarlijks, of voor eenige Jaaren, bij wijze van Octrooi, verpagt worden, te Batavia.

10. In de Landen, die den Staat, in Oost-Indiën, in eigendom toekomen, zal het stelsel van eigendom van Grond, gelijke Belasting en vrije Beschikking over de Producten ingevoerd worden; egter met bijbehouding van alle oude Instellingen, en zelfs van Persoonen, als, overeenkomstig de zeden, gebruiken, gevoelens, en zelfs vooroordeelen van die Volkeren, noodzakelijk is.

VAN HET BESTUUR

hier te Lande.

11. De Asiatische Raad zal, onder het oppertoezigt van het Staats-Bewind, het Bestuur uitoefenen, over alle de Bezittingen van den Staat,

Staat, in Oost-Indiën en over de Kaap de Goede Hoop. Alles, wat de Politie, Justitie, Militie en Defensie raakt, is haare zorgen aanbevolen; doch met de Commercie, zo wel die vrij is, als die uitsluitende door de Compagnie op China gedreven word, bemoeit zij zig niet verder, dan een wakend oog daarover te houden, en drijft nimmer eenigen Handel zelve voor reekening van het Land.

De Pligten en Werkzaamlieden van den Asiatischen Raad worden, door eene Instructie van het Staats-Bewind, nader bepaald.

VAN HET BESTUUR

in Oost-Indiën.

12. De Opper-Regeering in Oost-Indiën, over alle de Bezittingen der Bataafsche Republiek in Asiën, word opgedragen aan een Gouverneur Generaal en vier Raaden, te zamen genoemd de Hooge Regeering over Bataafsch Indiën.

13. Den Gouverneur-Generaal is te gelijk in 't bijzonder alles, wat het Militaire wezen en de Defensie, zo te Water als te Lande, aangaat, aanbevolen; ten welken einde hij te gelijker tijd Generaal en Chef over alle de troepes van den Staat in Indiën is.

14. De Hooge Regeering heeft het Opperbestuur

over alles, wat de Politie, Juſtitie en Finantie der Bezittingen aangaat.

15. De ondergeſchikte Gouvernementen, als Malacka, Macasſar, Amboijna, Banda, de Moluccos en Java's Noord-Oost-kust worden door Gouverneurs en Raaden, onder het Oppergezag der Hooge Regeering, en daaraan verantwoordelijk, beſtuurd.

16. De Juſtitie is in alles, wat Regtspleging aangaat, onafhangelijk van de Hooge Regeering.

De Hooge Raad van Juſtitie, te Batavia, is het Opperſte Geregtshof van geheel Indiën, waaraan van alle mindere Regtbanken kan geappelleerd worden.

17. De Hooge Raad van Juſtitie zal beſtaan uit een Preſident en zes Leden; waarvan de Preſident jaarlijks 25,000 Rijksdaalders, de drie oudſte Leden ieder 15,000, en de drie jongſte Leden ieder 12,000. Rijksdaalders, aan vast inkomen, zullen hebben. Dit is het eenigſte middel, om de Juſtitie weezentlijk independent te maken.

18. 'Er zal een Advocaat-Fiscaal, een Procureur-Generaal en een Secretaris aan den Hoogen Raad toegevoegd worden, ook op vaste en aan bovengemelde evenredige Tractementen.

19. Alle Amptenaaren in Oost-Indiën, Politieke, Juſtitieele en Militaire, van den Gouverneur-Generaal af, tot den minſten toe, zullen vaste en voldoende ruime Tractementen genieten, en

en voordaan alle Bij-Inkom
ſtille Winkten geheel op
vonden word, daartegen
geringſte ook, in
ſchenkje toe aangenomen
te hebben, zal op het
der eenig nazigt, volgens
worden.

20. Den Handel, op alle
de Ingezetenen der
zijnde, (behalven op
word ook de Uitvoer van
ten uit de Bezittingen
van Nootenmuscaten en
Uitvoer en Handel verbo
taalende de geſtelde Reg
ten welken einde ten
ment of Tarif, voor
Regten, opgemaakt word.

21. De vreemde Natiën,
Mallacka alleen ten Hand
worden, zullen op den
den Uitvoer vijf pro Cen
de Bataafſche Kooplieden.

22. En ten einde nog meer
alle de Producten van onze
onze eigene Havens gebr
alle de Recognitiën of Re
Staat op dien Handel
diën, voor het verrek der

C 3

PERPUSTAKAAN NASIONAL

en voordaan alle Bij-Inkomſten en zogenoemde ſtille Winſten geheel ophouden; en wie bevonden word, daartegen te handelen, in het geringſte ook, ja zelfs tot het minſte geſchenkje toe aangenomen en zig toegeëigend te hebben, zal op het allerſtrengſte, en zonder eenig nazigt, volgens de Wetten, geſtraft worden.

20. Den Handel, op alle Bezittingen, voor alle de Ingezetenen der Republiek, opengeſteld zijnde, (behalven op China en Japan) zo word ook de Uitvoer van alle Lands-producten uit de Bezittingen veröorloofd, behalven van Nootenmuscaten en Foelij, waarvan alle Uitvoer en Handel verboden blijft, mits betaalende de geſtelde Regten op den Uitvoer; ten welken einde ten ſpoedigſten een Reglement of Tarif, voor de betaling van die Regten, opgemaakt word.

21. De vreemde Natiën, die te Batavia en op Mallacka alleen ten Handel zullen toegelaten worden, zullen op den Invoer tien, en op den Uitvoer vijf pro Cent meer betalen, als de Bataafſche Kooplieden.

22. En ten einde nog meer te verzekeren, dat alle de Producten van onze Bezittingen alleen in onze eigene Havens gebragt worden, zullen alle de Recognitiën of Regten, die voor den Staat op dien Handel gelegd worden, in Indiën, voor het vertrek der Schepen van daar,

betaald, en dezelven van alle verdere betaling hier te Lande vrijgesteld worden; waardoor het hun belang word, in de Republiek binnen te lopen, dewijl ze elders overäl tog altoos iets moeten betaalen.

23. De Zeeplaatsen langs de kusten van Java, daar het den Bataafsche Kooplieden geöorloofd zal wezen, tot Inkoop der Producten en Inscheping daarvan, te mogen komen, zullen zijn Batavia, Cheribon, Tagal, Paccalongang, Samarang, Japara, Joana, Rembang, Grisfee, Sourabaja, Pasfarouang, Bancallang, Sumanap en Banjoewangie. Op die Plaatsen zullen ook alléén Bataafsche Burgers zig als zodanig mogen nederzetten; doch zig verder, zonder verlof der Gouvernementen, niet naar binnen 's Lands mogen begeven; en in geval van Suikermolens of andere nuttige Plantagiën of Fabrieken te willen aanleggen, zig ook eerst aan het Gouvernement moeten wenden, om daar expres verlof toe te krijgen; en Eigendom van Land, daartoe dienstig, verzoekende, zulks alleen mogen vergund worden, van ledig liggende, en door niemand gebruikt wordende Gronden; en zig onderwerpende aan alle Wetten en Reglementen, dienaangaande gemaakt, en nog te maaken.

24. In alle de bovengenoemde Plaatsen zullen ontvangers der Licenten of Sjabandars aangesteld worden, om de uitgaande Regten van de Produc-

ducten, die afgeschreept worden,
Op geene andere Plaatsen langs
zal ooit eenige Afscheep mogen
25. De Hout Bosschen, op dat
Eiland Java, den Staat in eigen
rende, worden Domein van den
en onder een bijzonder en eigen
Egtet, daar, volgens de Con
venlandsche Vorsten aan de C
staan hebben, ook in hunne
gen kappen, zo zal die verg
Land aangehouden worden.
26. De Handel op de West van
Bengalen, de Kusten Choro
bar, en op Surratte, zal voor
dezer Republiek vrij zijn;
Uitgaande Regten of andere
op dien Handel zullen gelegd
der zodanige Wetten en Regl
dienaangaande maaken zal.
27. De Etablissemanten, op die
ten dien einde aangeschouden,
ste wijze ingerigt worden.
28. Malacka, een Plaats van aang
de verdediging van onze
zijnde, en als een Sleutel of G
gezien wordende, zal in een
Defensie gebragt, en als een
schouwd worden. De Handel
zelfs voor Vreemdelingen;

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ducten, die afgeſcheept worden, te ontvangen. Op geene andere Plaatſen langs de geheele Kust zal ooit eenige Affcheep mogen geſchieden.

25. De Hout Bosſchen, op dat gedeelte van het Eiland Java, den Staat in eigendom toebehoorende, worden Domein van den Staat verklaard, en onder een bijzonder en eigen Beſtuur gebragt. Egter, daar, volgens de Contracten, de Bovenlandſche Vorſten aan de Compagnie toegeſtaan hebben, ook in hunne Bosſchen te mogen kappen, zo zal die vergunning voor het Land aangehouden worden.

26. De Handel op de West van Indiën, als op Bengalen, de Kusten Choromandel en Malabar, en op Suratte, zal voor alle Ingezetenen dezer Republiek vrij zijn; mits betalende de Uitgaande Regten of andere Recognitiën, die op dien Handel zullen gelegd worden, en onder zodanige Wetten en Reglement, als men dienaangaande maaken zal.

27. De Etablisſemanten, op die Kusten, zullen ten dien einde aangehouden, en op de zuinigſte wijze ingerigt worden.

28. Malacka, een Plaats van aangelegenheid voor de verdediging van onze overige Bezittingen zijnde, en als een Sleutel of Grensvesting aangezien wordende, zal in een goede ſtaat van Defenſie gebragt, en als een Militaire Post beſchouwd worden. De Handel zal 'er vrij zijn, zelfs voor Vreemdelingen; en de In- en Uit-

gaande Regten zullen dán voldoende zijn, om de onkosten van die Post ruim goed te maken.

29. De Residentie van Palembang zal aangehouden worden, om te zorgen, dat de Koning aan zijn Contract van verpligte Leverantie van Peper en Tin voldoet; waartoe ook door goede Oorlogs-Vaartuigen en Kruisers tegen den Smokkelhandel der Engelschen zal gewaakt worden.

30. Op Bangermassing, zal men even eens handelen, en, even als te Palembang, zig met de inwendige zaaken des Lands niet bemoeijen.

31. Macasar is een Militaire Post, even als Malacka, en dient dus ook beter versterkt te worden; in de Landen, die den Staat aldaar in Eigendom toebehooren, kan men hetzelve Sijsthema als op Java invoeren. Voor 't overige kan de Staat in de Contracten en Tractaten, met de Inlandsche Vorsten aldaar, treeden, in plaats van de Compagnie, met dit onderscheid, dat de verpligting, van *met geene andere Natiën, als met de Compagnie, Handel te mogen drijven* nu zal veranderd worden, in de verpligting, van *met geene andere Natiën te mogen Handel te drijven, dan met de Bataafsche, of wel met Bataafsche Koopliedeu en Bataafsche Schepen*; mits deze altoos hun vertrek neemen van een van onze Gouvernementen, daar Pasen van neemen, en de uitgaande Regten voor hun vertrek betaalen.

32. Am-

32. Amboijna, en de [illegible]
Eilanden Ceram, Boero, Manip[illegible]
wanneer men om de Nagel Cul[illegible]
Monopolie niet meer alle mo[illegible]
Industrie en Handel zal willen be[illegible]
door ligte Belastingen op den [illegible]
ligt zo veel en zelf meer opbrengt
kosten van Bestuur en Defensie zul[illegible]
en de Inwoonders van het Eiland
wel als van Boero en Manipa,
geschikt en bekwaam, om door
del, als op het Eiland Java, [illegible]
eene gelijke en evenredige Be[illegible]
Grond, onder een goed Politi[illegible]
bragt te worden, en onzijdelijk
Inkomsten op te brengen. De
men, zo lange mogelijk, exclu[illegible]
ten te houden, door 'er den Han[illegible]
van te verbieden, en te uitlo[illegible]
Gouvernement te doen leveren,
te vermenigvuldiging daarvan,
den, en de Verplantingen, d[illegible]
schen, zullen, vrees ik, dit on[illegible]
ken.

33. Banda dient wel versterkt, en als
Post, als een Sleutel der Molu[illegible]
te worden. Dan kan men ook
muscaten en Foelij uitsluitende
winst, daarop, kan de onkosten
vernement ruim goed maaken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

32. Amboijna, en de daar onder behoorende Eilanden Ceram, Boero, Manipa en anderen, wanneer men om de Nagel Culture, of liever Monopolie niet meer alle anderen Culturen, Induſtrie en Handel zal willen beletten, kunnen, door ligte Belastingen op den Vrijen Handel, ligt zo veel en zelf meer opbrengen, als de onkosten van Beſtuur en Defenſie zullen verëiſchen; en de Inwoonders van het Eiland Amboijna, zo wel als van Boero en Manipa, zijn reeds vrij geſchikt en beſchaafd, om door hetzelfde middel, als op het Eiland Java, namentlijk door eene gelijke en evenredige Belasting op den Grond, onder een goed Politiek Beſtuur gebragt te worden, en aanzienelijke Territoriaale Inkomſten op te brengen. De Nagelen zoude men, zo lange mogelijk, excluſif kunnen tragten te houden, door 'er den Handel en Uitvoer van te verbieden, en ze uitſluitend aan het Gouvernement te doen leveren. Egter de groote vermenigvuldiging daarvan, op die Eilanden, en de Verplantingen, door de Engelſchen, zullen, vrees ik, dit onmogelijk maaken.

33. Banda dient wel verſterkt, en als een Militaire Post, als een Sleutel der Moluccos gehouden te worden. Dan kan men ook zig de Nootenmuscaten en Foelij uitſluitende verzekeren. De winst, daarop, kan de onkosten van dit Gouvernement ruim goed maaken.

34. Ternaten, of het Gouvernement der Molucos, moet, even als Macasſar en Banda, als een Militaire Post beſchouwd worden, geſchikt om ons Oppergezag over die Eilanden en over die Zeeën te maintineeren. De Uitſluitende Handel voor de Compagnie (daar die zo weinig bij won) moet aan de Bataaffche Natie, of Bataaffche Kooplieden, in haare plaats, met uitſluiting van alle andere Natiën, verzekerd worden; mits alleen met paſſen van onze Gouvernementen vaarende; en niet direct naar de West van Indiën, of andere vreemde Bezittingen te mogen vaaren, zonder groote Paſſen van een der Hoofd-Gouvernementen; en niet naar Europa, zonder Batavia of Samarang te hebben aangedaan, om daar rigtige opgave der Lading te doen; de Uitgaande Regten te betaalen, en Cautie te ſtellen voor het binnenloopen in een der Havens der Republiek. Alsdan zullen de Belastingen, die op dien Handel geheven kunnen worden, ook voldoende zijn, om de Onkosten van Beſtuur en Defenſie van dit Gouvernement ruim goed te maken. Met den inwendigen toeſtand en het Beſtuur der Inlandſche Vorſten, op die Eilanden, zal men zig dan ook niet verder behoeven te bemoeijen, dan nodig is, tot onderhoud van rust en vreede, en om te zorgen, dat de Contracten, omtrend de uitſluiting van alle vreemde Natiën,

tiën, behalven de onze, wel en ſtiptelijk naargekomen worden; en hiertoe kan het onderhouden eener kleine Navale Magt, in die Zeeën, het beste dienstbaar zijn.

35. Timor, Bima, en alle die andere kleine posten of Reſidentiën, op die Eilanden, kunnen aangehouden worden, om den Handel excluſif voor onze Natie te behouden, en zo veel mogelijk alle vreemde te weeren.

Verders behoeft men zig met het inwendige van die Landen niet te bemoeijen, en eene wel ingerigte Zeemagt, vooräl van kleine Oorlogsvaartuigen, is het best geſchikt, om aan onzen Handel in die Zeeën beſcherming en zekerheid te verleenen. Geen vaartuig moet daar zonder onze Paſſen vaaren, en bij vertrek en aankomst, op onze Posten behoorlijke In- en Uitgaande Regten betaalen. Dit zal voldoende zijn, om de Onkosten van die Posten goed te maaken, en de kleine of binnenlandſche Handel, tuſſchen die Eilanden, en in die Zeeën, zal bloeijen en welvaaren. Veele Producten, daar men thans niet eens een denkbeeld van heeft, zullen door dien vrijen Handel, in 't einde, naar Batavia en op Java ter houw komen, alwaar ze, bijëengezameld, geheele Scheepsladingen zullen uitmaaken, en met voordeel naar het Vaderland gevoerd kunnen worden. Daar thans, onder het drukkend Monopolie der Compagnie, die Handel geheel ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

verſmoord en verſchroeid is; en alleen tot voordeel van eenige Smokkelaars en tot aanlokſel en buit voor Zee-Rovers verſtrekt.

36. Het Eiland Java, door deszelfs bijzondere ligging, vrugtbaarheid van den grond en volkrijkheid, als de belangrijkſte Bezitting der Republiek in Oost-Indiën aangemerkt kunnende worden, zo is de wijze, waaröp hetzelve voordaan beſtuurd zal worden, van het hoogſte gewigt.

Met den Koning van Bantam zal men de oude Contracten der Compagnie onderhouden, volgens dewelke hij verpligt is, alle de Peper, die in zijne Staaten (dewelke meest op 't Eiland Sumatra gelegen zijn) groeit, voor eenen bepaalden Prijs te leveren, zonder dat men zig met het inwendig Beſtuur van zijn Land zal bemoeijen. En die Peper zal weder, ook voor eenen bepaalden Prijs, door den Staat, aan de Compagnie overgelaten worden.

Batavia, de Zetel der Hooge Regeering, en de Hoofdplaats van Bataafsch Indiën zijnde, zal men alle mogelijke moeite aanwenden, den Dampkring te zuiveren, en die Plaats weder, zo als voorheen, tot eene gezonde Plaats te maken. Dezelve zal haar eigen Magiſtraat hebben, en de Koophandel en verdere Induſtrie zo veel mogelijk aangemoedigd en ondersteund worden.

De Ommelanden van Batavia, in eigendom aan Ingezetenen, zo Europeanen als anderen, toebehoorende, doch meest onbebouwd liggende, om dat

dat de verpligting, van alle Producten voor geringe prijzen aan de Compagnie te moeten leveren, veröorzaakte, dat geen mensch die wilde cultiveeren, zo zal het openzetten van den vrijen Handel en Uitvoer veröorzaaken, dat spoedig op die gronden, door de Eigenaars, Coffij, Peper, Indigo, Catoen enz. zullen gekweekt worden; waardoor, deze Landen in waarde en prijs rijzende, men de Verpondingen daaröp zal kunnen verhogen, en ook voor het Land van de betaling der Uitgaande Regten groot voordeel daarvan zal trekken; daar ze thans weinig of niets opbrengen.

Omtrend de Boven- of Preanger-landen, die onder het Bestuur van Inlandsche Regenten, en het Oppertoezigt van den Land-Commissaris staan, zo zullen die Regenten, volgens 's Landswijze, in hunne Posten en Waardigheden gehandhaafd worden, alleen dat de verpligte Leverantiën niet meer direct van den Regent gevorderd, maar gelijk en evenredig over den Grond van ieder Regentschap zullen gelegd en ingevorderd worden; en wat de Coffij aangaat, de vrije verkoop daarvan aan een iegelijk Inwoonder van zijn eigen Land zal vrijstaan; nogthans zo, dat de Land-Commisaris en de Inlandsche Regenten 'er voor zullen moeten zorgen, dat die Culture niet verwaarloosd wordt. Het is zeker, dat, of door den Vrijen Handel de Prijzen der Producten moeten rijzen, en daar door den Inlander geanimeerd worden, om ze te blijven cultiveeren, ja zelfs de Culture te vermeerderen; of, zo als de Antagonisten

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ten van dit Sijsthema beweeren, dat, de Bataafsche Kooplieden, door de verhooging der Prijzen afgeschrikt, niet meer komende, die Prijzen weder zullen daalen, en de Culture daar mede vervallen, en in dat geval zoude te pas komen, dat dan de Staat, of het Gouvernement in Indiën, altoos bleef aanneemen alle de Producten, voor dienzelfden Prijs, of *Minimum*, die door de Compagnie betaald wierd; zo dat, als de Vrije Handel, door de Proefneming, opneemt, de vermeerdering van Producten, en de vermeerdering van Revenuën daar een gevolg van moet zijn; en zo ze niet opneemt, de zaken, zonder eenig gevaar of nadeel, altoos op den ouden voet kunnen gehouden worden.

De Regenten van de Preanger Landen zouden dan ook, in plaats van de winst, die ze thans doen, op de schraale betaaling van de Coffij door de Compagnie, en andere zoortgelijke winsten, vaste Salarisen moeten krijgen, uit de Inkomsten, die men, op die wijze, uit de Verponding op de Landen, uit de Hoofdgelden, en uit de Uitgaande Regten op den Uitvoer der Producten zoude krijgen.

De Land-Commisfaris zoude ook op een vast Tractement moeten gesteld worden; in plaats van, zo als nu, wel driemaal honderd duizend Guldens Inkomen te hebben, op het geen hij afkort op de betaaling van de Coffij, en de overwigten, die de Inlander verpligt word te moeten geven.

Met het Land van Cheribon kon men even zo handelen, en zo wel den Resident, als de Sultans, of

PERPUSTAKAAN NASIONAL

of Inlandſche Regenten vaſte Tractementen geven; de verpligte Leverantiën van de Perſoonen op de Landen zelve leggen, en in natura blijven ontvangen, zo lang als de Inlander zelve dit voor hem voordeelig vindt; doch wanneer, door het openzetten van den Vrijen Handel, de Prijzen van alle Producten, en voornamentlijk van de Rijst hooger worden, alsdan aan de Contribuabelen toeſtaan, hunne verpligte Leverantiën, in plaats van in Natura, in Geld, tegen bepaalde redelijke Prijzen, te voldoen, het welk dan eene Belasting op den Grond, *Land-tax*, of *Verponding* word. Op dezelfde wijze, kan men ook de Heerendiensten langzamerhand afſchaffen; namentlijk door dezelven evenredig over alle de Inwoonders te verdeelen en te bepaalen, en dan Prijzen vaſtteſtellen, waar voor ze afgekogt kunnen worden, het zij met Producten in Natura, of in Geld; het welk, wanneer de Inlander de vrugten van zijnen arbeid zelve zal genieten, door de vrijheid van Verkoop en Uitvoer, ſpoedig zijn keus zal bepaalen, om liever Geld te geven, als perſoneele Diensten te verrigten; en op die wijze word, ongevoelig, de *Hoofd-tax* (*La Taille*) ingevoerd. De Regenten zouden daar ook niets bij verliezen, vermits men hun, in plaats van hun aandeel of winst in de voormalige verpligte Leverantie van Producten, gelijke waarde aan vast Inkomen in Geld kon geven; en Heerendienſten in Geld waardeerende, ook door een vast Inkomen, uit het Hoofdgeld, vergoeden.

De Regenten en mindere Inlandſche Hoofden bleeven

ven dan, op die wijze, in dezelfde Betrekkingen tot de Gemeene Javaanen; alleen dat ze een vast en gereegeld Inkomen verkreegen, in plaats van, zo als nu, met moeite en geweld, onregelmatig en door dwang, de Producten van den Landman te moeten bijeenzamelen, om, als de Compagnie haar Contingent gekreegen heeft, uit het overige hun beſtaan te vinden. Men ziet dus, hoe weinig hierdoor in de niterlijke vorm van Regeering veranderd word; en hoe de verandering, allengskens, door de eigenekeuze van den Inlander, en tot zijn voordeel, daargeſteld word. Het verſtaat zig van zelve, dat de Reſidenten, en verdere mindere Europeeſche Ambtenaaren, die altoos het Oppertoezigt over de Landſtreeken moeten behouden, ook vaste Tractementen moeten verkrijgen; en niet meer, zo als tot nog toe, hun beſtaan en Inkomſten te mogen en moeten zoeken, in Overwigten, en verdere zulke ſchandelijke, en voor het Land nadeelige middelen.

Met de Vorsten van de Javaſche Bovenlanden, den Keizer en den Sultan van Java, kan men, voor den Staat, de Contracten en de Verbintenisſen aanhouden. Deze leverden niets aan de Compagnie, zo dat 'er van verpligte Leverantiën niet te pas komt. In plaats dus van de Conditie, van alle uitſluitende Artikelen alléén aan de Compagnie te moeten leveren, (daar egter nooit iets van kwam,) konde komen, dat zij zig en hunne Onderdanen verbonden, nimmer eenigen Handel met vreemde Natiën buiten ons te drijven; en dit kunnen ze ook niet doen, de-

dewijl ze geen eene Ha
daar Schepen kunnen aa
inwendig Beſtuur hunne
niet verder of anders n
dus verre geſchied is,
houden; zo dat eigenli
geene verandering ter w
en dus ook geene zwar
zijn, zo als de vijande
wilden doen voorkomen
daarvoor inteboezemen,
verhinderen, daar hun a
ze alles om zouden doe
Voor die zien wil, is di

Het Gouvernement va
of de Stranden, den St
rende, en zig ſtrekkende
telijke punt van Java, h
Cangeaanſche Eilanden
eene bevolking, (volgens
ven,) van een en een h
vattende, zoude dan ook
bij Cheribon gezegd is,
door de verpligte Lever
van den Perſoon der Re
ve, volgens eene evenr
leggen, en tegens bepaal
vrijwillige keuze der Co
de Vrugten zelve in Nat
gendom van den Grond
den Landbouwer te verz

PERPUSTAKAAN NASIONAL

dewijl ze geen eene Haven, of Plaats aan de Zee, daar Schepen kunnen aankomen, bezitten. Met het inwendig Beſtuur hunner Landen zoude men zig ook niet verder of anders moeten bemoeijen, dan tot dus verre geſchied is, om vrede en rust te onderhouden; zo dat eigenlijk, omtrent deze Vorsten geene verandering ter waereld zoude plaats vinden, en dus ook geene zwarigheid of gevaar te dugten zijn, zo als de vijanden van dit Sijſthema gaarne wilden doen voorkomen, om maar vrees en ſchroom daarvoor inteboezemen, en de uitvoering daarvan te verhinderen, daar hun alles aan gelegen is, en daar ze alles om zouden doen, om het tegen te gaan. Voor die zien wil, is dit geen raadzel.

Het Gouvernement van Java's Noord Oost Kust of de Stranden, den Staat in Eigendom toebehoorende, en zig ſtrekkende van Cheribon tot de Oostelijke punt van Java, het Eiland Madura, en de Cangeanſche Eilanden daar onder begreepen, en eene bevolking, (volgens den Heer *Nederburgh* zelven,) van een en een halve Millioen Menſchen bevattende, zoude dan ook, op die zelfde wijze, als bij Cheribon gezegd is, worden ingerigt. Dat is door de verpligte Leverantiën, vooral van Rijst van den Perſoon der Regenten, op den Grond zelve, volgens eene evenredige verdeeling, te verleggen, en tegens bepaalde Prijzen, Geld, volgens vrijwillige keuze der Contribuabelen, in plaats van de Vrugten zelve in Natura te ontvangen, den Eigendom van den Grond, voor die Belasting, aan den Landbouwer te verzekeren; en dus zonder eeni-

ge Commotie, veel minder *Revolutie*, als door het belang, en de vrije verkiezing van den Inlander zelve, het Sijsthema van Eigendom van Grond en Territoriaale Revenuën intevoeren, en te ſtellen in de plaats van het Gothique, zo wel voor Landheer als voor Onderdaan, zo ongelukkig Stelſel van Féodale Regeeringsvorm.

Om dit nog duidelijker te maaken, zal ik, tot voorbeeld, het Regentſchap of Diſtrict Sourabaija neemen. Dit moet Jaarlijks een duizend Coijans of Lasten Rijst aan de Compagnie leveren; deeze worden van de Regenten geëischt, die 'er de Leverantie van, zo als ze willen, aan de Inwooners opleggen; en men kan ſtellen, dat, voor die een duizend Lasten, ruim twee duizend door den Gemeenen Man opgebragt worden; daarvan is een gedeelte als *overwigt* voor den Gezaghebber en Adminiſtrateur, en het overige voor de Inlandſche Regenten en mindere Hoofden. In plaats nu van die Leverantie op die wijze van den Regent intevorderen, wilde ik ieder Gemeet of Jonk (de Inlandſche Maat) Land, met eenen bepaalden, geregelden en evenredigen opbrengst van Rijst bezwaaren, met de vrijheid aan den Inlander, om die in Natura of in Geld te voldoen, naar zijne keuze. Dan zoude men bevinden, dat eene zulke Belasting, mogelijk van een tiende van den Oogst, veel meerder zoude opbrengen, zelfs de overwigten daarbij gereekend, als 't geen 'er de Compagnie van kreeg; en dat het egter den Inlander zo zwaar niet zal vallen. En dat de Inlander (daar de Prijs van de Rijst, door het open-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

openzetten van den Uitvoer, zeker hoger zoude wezen, als de bepaalde Prijs) altoos liever zijne Belasting in Geld, als in Natura zal betaalen; als wanneer, en de Gezaghebber en Administrateur zo wel als de Inlandsche Regenten, 'er ook niets bij verliezen, vermits ze, volgens dit Sijsthema, vaste en voldoende Tractementen krijgen, die uit de, op die wijze vermeerderde, Lands Inkomsten ligt te vinden zijn.

Dit is nu, voor zo verre de Rijst, of andere verpligte Leverantiën aangaat, die men eigentlijk als Belastingen moet aanzien; maar nu zal ik nog eene nadere uitlegging omtrend Coffij, Peper, Indigo, Catoen, en zoortgelijke Producten moeten geven, die, volgens het oude Sijsthema, niet bij wijze van verpligte Leverantie van eene bepaalde quantiteit ingevorderd wierden; doch waarvan de Compagnie, als Souverain, zig den uitsluitenden Handel voorbehouden had; dus aan niemand dan aan haar geleverd mogten worden; en aan de Gouverneurs, Gezaghebbers en Residenten de zorg aanbevolen was, de Culture daarvan zo veel mogelijk te animeeren, om daardoor de Leverantiën te vermeerderen.

Dan, daar de Prijzen, die de Compagnie daarvoor betaalde, zo gering waren, en zelfs van die Prijzen, nog zo veel door de Europeesche Residenten en Inlandsche Regenten afgekort wierd, en nog daarenboven, bij het ontvangen, zo veel aan overwigt genomen, dat voor een Pikol van 125 ponden wel 180 ponden geleverd wierd; zo kan men ligt nagaan, hoe traag de Landman, tot het aanplanten

en aankweeken van die Producten, te krijgen was; en het was ook alleen door gezag en magt, dat men ze 'er toe kon dwingen.

Nu, volgens mijn Sijsthema, zoude men, met het openzetten van vrije Vaart en Handel, den Inlander toelaten, zijn Coffij, Peper, Indigo, Catoen enz., te verkoopen aan wien hij wilde. De Koopman uit Europa kan en zal die van den Inlander zelve binnen 's Lands niet koopen, en dit is ook niet nodig; maar in alle de Zeehavens, als Batavia, Cheribon, Tagal, Paccalongang, Samarang, Japara, Joana, Rembang, Grisfee, Sourabaija, Passarouwang, Bancallang, Sumanap, Banjoewangie, zullen zig lieden nederzetten, en die zijn 'er reeds, die gaarne van den Inlander die Artikelen zullen opkoopen, het zij in commisfie voor Bataafsche Kooplieden, het zij voor eigene reekening, om weder met winst aan komende Kooplieden te verkoopen. Nu zeggen mijne Antagonisten: *Ja maar door die concurrentie zullen de Prijzen, in Indiën, zodanig rijzen, en door den meerderen aanbreng hier te Lande, zo daalen, dat 'er geen voordeel meer op zal zijn, en de Kooplieden, daardoor afgefchrikt, die Handel weder zal vervallen.* Ik voor mij ben van die opinie niet; want, fchoon door de concurrentie van Koopers de Prijs zeker wel zal rijzen, zo zal de meerdere Aanbouw, daardoor veröorzaakt, meerder aanbreng op de Markt veröorzaaken, en dit de rijzing van de Prijzen balanceeren; doch gefteld voor een oogenblik, dit ware zo, en de Prijzen waren zodanig gerezen, dat, dezelve geen winst meer

meer gevende, de Koopl
wilden aanneemen; wat z
zijn? Eene daaling van
gen dan mijne Antagonis
lander van de Culture affe
vervallen. Zie hier mijn
van die zwaarigheid

Als dit geschiedde, dan
door het Gouvernement
verbindt, ten allen tijde,
de Belastingen, het zij v
ducten te zullen aanneem
Stuivers voor een pond C
weder, volgens eene te
Contract, voor eene bep
Compagnie overgelaten w
het pond Coffij voor drie
nog de uitgaande Regten
dan voor haare reekening
voeren. Ik voor mij ben
ligt geschieden zoude, en
Kooplieden genoeg bevin
die op Java voor tusschen
per pond vrij aan Boord te
len, vooral als ze dan hi
Inkomende Regten zullen
dat 'er niet ligt voor eene
vreezen zij, even zo min a
West-Indischen ondervin
cusfiën daarover, hetzelf
voorspeld wierd.

D

meer gevende, de Kooplieden die reizen niet meer wilden aanneemen; wat zou dan het gevolg hiervan zijn? Eene daaling van Prijzen —— En die, zeggen dân mijne Antagonisten, zoude weder den Inlander van de Culture afschrikken, en die dus doen vervallen. Zie hier mijn antwoord, en de oplosfing van die zwaarigheid

Als dit geschiedde, dan werkt de *Minimum* Prijs, door het Gouvernement gesteld, waar voor ze zig verbindt, ten allen tijde, het zij in voldoening van de Belastingen, het zij voor Comptanten, die Producten te zullen aanneemen, als bij voorbeeld twee Stuivers voor een pond Coffij; welke Producten dan weder, volgens eene te maakene overeenkomst, of Contracè, voor eene bepaalde winst, aan de oude Compagnie overgelaten worden, als bij voorbeeld het pond Coffij voor drie Stuivers, mits betaalende nog de uitgaande Regten bij den Affcheep, om die dan voor haare reekening naar de Republiek te vervoeren. Ik voor mij ben wel zeker, dat dit niet ligt geschieden zoude, en dat 'er zig in ons Land Kooplieden genoeg bevinden zullen, om de Koffij, die op Java voor tusschen de vier en vijf Stuivers per pond vrij aan Boord te krijgen zal zijn, afthaalen, vooral als ze dan hier te Lande verder geene Inkomende Regten zullen te betaalen hebben; en dat 'er niet ligt voor eene stagnatie in dien Handel te vreezen zij, even zo min als men zulks omtrend den West-Indischen ondervindt, offchoon, bij de discussiën daarover, hetzelfde door de Monopolisten voorspeld wierd.

Eindelijk, indien dan weder, door de reductie van de Prijzen, de Inlander minder genegen wierd, om aantéplanten, zo zouden de Prijzen ſpoedig weder balanceeren, zo door de vermindering van de Producten, als dat dan ſpoedig zig weder Koopers zouden laaten vinden, die altoos meer als die *Minimum* Prijs zouden willen geven, het geen alleen door den open en vrijen Handel te verkrijgen is; daar thans de Inlander niet anders als aan de Compagnie mag verkoopen, en dan maar voor dien geringen Prijs, dien hij nog niet eens zuiver geniet.

Voor de Vermindering of Ruïne der Culturen behoeft men op die wijze ook niet te vreezen, dewijl de Hooge Regeering en de ondergeſchikte Ambtenaaren, als Gouverneurs, Gezaghebbers en Reſidenten; ja ook de Inlandſche Regenten altoos het Toezigt over de Culturen blijven houden; en dewijl de vermeerdering der Producten eenen grooten invloed op de vermeerdering der Publieke Inkomſten, door den welvaard en rijkdom der Ingezetenen, moet hebben, zo is het hun pligt en belang, die te bevorderen; en offchoon, volgens mijn voorſtel, alle die Ambtenaaren vaste Tractementen behooren te hebben, en men zou kunnen zeggen, dat ze dan geen direct belang in de meerdere of mindere opbrengſt der Revenuën zouden hebben, zo is 'er egter geen reeden, om te veronderſtellen, dat die Amptenaaren, op die wijze betaald, niet door beſef van Eer en Pligt alles zouden aanwenden, om het algemeen Welzijn te bevorderen; maar zulks is ook hun eigen direct belang, dewijl hunne Tractementen alleen uit

uit die Inkomſten gevon
de algemeene Welvaart e
gen ook nog aan hun e
genheid en voordeel, vo
lerhande onderneemingen,

Egter met dat al, zou
Europeeſche als Inlandſch
gedeelte van hunne Tra
bij wijze van pro Cento
nuën kunnen geven, of P
Revenuën van een Diſtr
bragt wierden.

Mij dunkt, door dez
betoogd te hebben, dat
in de Organiſatie, Hier
geeringsvorm te veränder
beginzelen van mijn Sij
van het Eiland Java, da
hoort, zeer wel invoeren
zen te hebben; ja zo,
Hoofden als gemeene In
neemen, en als 't war
daartoe komen; en dat
Heer *Nederburgh* doet,
kan worden.

Het woord *Eigendom*
de grond van mijn Sij
het ook ongevoelig naa
bij het invoeren der ver
eens uitgeſprooken te w
ſlegts in de verlegging

uit die Inkomſten gevonden kunnen worden, en de algemeene Welvaart en Rijkdom der Bezittingen ook nog aan hun en de hunnen groote gelegenheid en voordeel, voor den Handel en tot allerhande onderneemingen, kan geven.

Egter met dat al, zoude men nog, zo aan de Europeeſche als Inlandſche Amptenaaren, als een gedeelte van hunne Traćtementen, een aandeel, bij wijze van pro Cento's, in de publieke Revenuën kunnen geven, of Præmiën toezeggen, als de Revenuën van een Diſtrict tot zekere hoogte gebragt wierden.

Mij dunkt, door deze Uitlegging, voldoende betoogd te hebben, dat, zonder iets merkelijks in de Organiſatie, Hierarchie, of wijze van Regeeringsvorm te veränderen, men egter de grondbeginzelen van mijn Sijſthema, in dat gedeelte van het Eiland Java, dat ons in eigendom toebehoort, zeer wel invoeren kan, zonder iets te vreezen te hebben; ja zo, dat allen, zo Inlandſche Hoofden als gemeene Inlanders, daar genoegen in neemen, en als 't ware door eigene verkiezing daartoe komen; en dat dit dus niet, zo als de Heer *Nederburgh* doet, *eene Revolutie* genoemd kan worden.

Het woord *Eigendom* van Land, dat zeker wel de grond van mijn Sijſthema uitmaakt, en daar het ook ongevoelig naartoe loopt, behoeft egter, bij het invoeren der verändering, in 't geheel niet eens uitgeſprooken te worden; want alles beſtaat ſlegts in de verlegging van de verpligte Leveran-

tie van den Perſoon van den Regent, als groote Pagter beſchouwd, op het Land zelve, volgens evenredigheid en bepaaling; en dat voordaan den gemeenen Javaan, wanneer hij die bepaalde belasting behoorlijk opbrengt en voldoet, door niemand, zijn ſtukje Grond, Rijstveld en Tuin zal kunnen afgenomen worden, maar, bij wijze van Erfpagt, aan hem, de zijnen of zijne Kinderen zal toebehooren, zonder anders als gerechtelijk daartüit gezet te kunnen worden; en om die inrigting zo veel te ſmakelijker en zekerder voor den Javaan te maken, kan men aan die geenen, die het uit eigene beweging, en uit gevoel van hun belang, verlangen, door de Amptſchrijvers der Diſtricten, Brieven van *Eigendom* of *Erfpagt*, zo als men het zal willen noemen, laten afgeeven, het welk door de meesten al ſpoedig zal gedaan worden, en daardoor dit heilzaam Sijſthema, van den Javaan gezegend, onder hun ingevoerd en ingeworteld worden.

Voor het overige worden de Gebruiken, Gewoontens, Zeden, Godsdienst, en zelfs Vooroordeelen der Javaanen, door deze Inrigting in 't geheel niet aangerand; en ten dien opzigte kan men hun, als altoos, de volkomenſte vrijheid laten; even als in Bengalen, daar de Godsdienst, Zeden en Vooröordeelen de Volkeren veel meer van de Europeëanen verwijderen, als op Java; egter de invoering van dit heilrijk Sijſthema door Lord *Cornwallis* zeer wel gelukt is.

En om nu nog verder de mogelijkheid van de in-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

invoering van mijn Sijsthema te bewijzen, zal ik aantoonen, dat die door de ondervinding, op Java zelve, reeds bevestigd is. In den Oosthoek van Java zijn twee Districten, genaamd *Bezoeki*, en *Panarockan*, door de Compagnie verhuurd aan den Capitein Chinees *Han Tjan Pit*. Deze Districten waren vóór 20 of 25 jaaren ellendige Visschers Dorpen, die niets opbragten, en onder eenen inlandschen Regent, volgens de tegenwoordige vorm van Bestuur, geen tien Lasten Rijst aan de Compagnie zouden opbrengen. Dan, door dien ze aan dien Chinees verhuurd zijn, en dus noch aan *verpligte Leverantiën*, noch aan *Heerendiensten* onderworpen, en het Land aan de Inlanders voor bepaalde prijzen weder verhuurd word door den Chinees; zo zijn die Districten in welvaart zodanig toegenomen, dat, in 1797, die Capitein Chinees 'er reeds aan de Compagnie 6000 Piasters jaarlijksche Huur voor betaalde, en nog wel 3000 aan Geschenken, aan den Gouverneur van Java, en den Gezaghebber van Sourabaja daarvoor opbrengen moest, en egter gereekend wierd 'er nog wel ruim 6000 Piasters 's jaars op over te winnen; zo dat men rekenen kan, dat die Districten, die zeer klein zijn, jaarlijks wel 15000 Piasters opbrengen. Men vergelijke dit nu met 10 Lasten Rijst, die omtrent 250 Piasters waardig zijn, die ze op zijn best onder de Javaansche Regeeringsvorm zouden opbrengen.

Ook bewijst dit, dat de Invoering van mijn stelsel zeer mogelijk is, zonder kwetzing, veelmin

vernieling der inlandſche Zeden, Gewoontens of Godsdienst, vermits die in deze diſtricten niet alleen blijven ſubſiſteeren, maar die inrigting aan de vermeerdering van bevolking geen kwaad doet; zijnde den toeloop zeer ſterk; en hoe zeer de Chineezen ſchraapzugtig zijn, egter het bezef, en de kennis van hun waar belang, hen in die Diſtricten oordeelkundig doet handelen; en de Javaanen, alleen om van *verpligte Leverantiën*, *Heerendienſten* en *eigendunkelijke Belastingen* bevrijd te zijn, liever in die Diſtricten woonden, als in die, waar de oude Javaſche Regeeringsvorm plaats vindt; want wie ziet niet, dat mijne *Erfpagt*, of *verlegging van de verpligte Leverantiën op den Grond*, of *gelijke en evenredige Belasting* hetzelfde is, dat hier plaats vindt, en in de uitkomst zo voordeelig bevonden word? Ook hebben de Chineeſen in die Diſtricten, ſchoon ze 'er zelve de finantiën van beſtuuren, en de voordeelen van trekken, de Inlandſche Hoofden laten beſtaan; en geven hun, even als bij mijn Ontwerp, vaste Tractementen.

En of dit nog niet genoeg ware, zo kan ik 'er nog bijvoegen, dat in het Gouvernement van Java ook nog zulk een voorbeeld plaats vindt, zijnde het Diſtrict van Oeloedjamie, bij Paccalongang, hetwelk op dezelfde wijze aan den Capitein Chinees van Samarang, Tan Jok, verhuurd is; doch daar ik de ſomma niet weet, voor hoe veel, kan ik ze niet opgeeven; egter is het ook zeer voordeelig, en geeft dezelfde uitkomst, als in den Oosthoek.

Dit

Dit zijn diezelfde Diſtricten, *Oeloedjamie*, *Bezoekie* en *Panarockan*, die de Heer *Nederburgh*, in zijne vierde Nota, Bladz. 160, noemt, als niet mede begrepen onder den opneem der bevolking van Java's Noord Oost Kust; om dat ze, aan de Chineeſen verhuurd, geene Heerendienſten verrigteden, noch aan verpligte Leverantiën onderhevig waren.

Hoezeer het klaarblijkelijk is, dat die verandering voor allen, zo Regenten als Gemeene Javaanen, zeer voordeelig en wenſchelijk moet zijn, en men dus met regt verwagten kan, dat ze geen tegenſtand zal ontmoeten; zo ben ik egter overtuigd, dat men desniettegenſtaande zeer voorzigtig in het invoeren daarvan moet wezen. Men moet eerst goede opneemingen van alle Ingezetenen, Dorpen en bebouwde Landen laten doen; alsdan een overſlag maken, hoeveel men op ieder Jonk (Gemeet) Rijstland, voor Belasting of Verponding, kan bepaalen; alsdan aan de Regenten vertoonen, hoe op die wijze veel meerder door hunne Regentſchappen kan opgebragt worden, als anderzins, en hoe, met hunne Inkomſten op eenen vasten voet te brengen, dit in het einde voor hun en hunne familiën veel voordeeliger is; en alsdan een begin maaken, met die Belasting op die wijze te laten invorderen, en het als een gunst doen beſchouwen, Geld, in plaats van Rijst aanteneemen; zo dat de verandering van het opbrengen der Belasting in Natura, tot de Verponding in Geld, als door hunzelven bewerkſtelligd kan beſchouwd worden; volgens hunne eigene keus, en tot hun eigen voordeel.

Wan-

Wanneer men naargaat, hoe gering, in der daad, de voordeelen zijn, die de Compagnie thans door de verpligte Leverantiën trekt, naar mate van de groote vrugtbaarheid en volkrijkheid van die Bezitting, vooral van het eigentlijk Gouvernement van Java's Noord-Oost Kust, of de Strand-Regentschappen, en men vergelijkt die met de onkosten, die de winsten verre te boven gaan; zo moet men verwonderd staan, hoe men zulk een Sijsthema kan verdedigen; vooral als men dan daar bij vergelijkt de enorme winsten en voordeelen, die door de Gouverneurs en Residenten voor hun privé behaald worden, en die men, alleen maar de voornaamste Posten in aanmerking gebragt, omtrend circum circa op de volgende wijze berekenen kan:

De Gouverneur van Java Jaarlijks Rijksd.	150,000
De Gezaghebber over Java's Oost-hoek . . . . ———	30,000
De Eerste Resident bij den Keizer ———	80,000
De Eerste Resident bij den Sultan ———	70,000
De Resident van Tagal . . ———	40,000
——— van Paccalongang . ———	25,000
——— van Japara . . ———	30,000
——— van Joana . . ———	30,000
——— van Rembang . . ———	40,000
——— van Grisee . . ———	30,000
Te zamen 's Jaars Rijksd.	525,000
of *f* 1,260,000.	

Men-

Men zal tegen deze opgave wel veel ſchreeuwen en ik zoude gaarne vermeid hebben ze te geven; maar ze is noodzakelijk, om te overtuigen, en ik beroep mij op het getuigenis van onzijdigen, of het niet, *plus*, *minus*, waarheid zij?

Van de Oude

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPIJ.

1. Deeze Maatſchappij zal als een Handeldrijvend Lichaam blijven beſtaan.
2. Die Maatſchappij ſtaat aan den Staat af, alle haare Pretenſiën op de Bezittingen, en verdere Eigendommen in Oost-Indiën, hoe ook genaamd, waar voor de Staat zig belast met de betaaling van alle haare Schulden.
3. De Maatſchappij word in het bezit herſteld, hier te Lande, van zodanige Gebouwen en Pakhuizen, als voor haaren Handel nodig zijn, en nader, door eene overëenkomst met het Gouvernement, kan bepaald worden.
4. De Belangens der Maatſchappij worden waargenomen door een Bewind, uit en door de Actie-houders gekozen, van vijf of zeven Perſoonen.
5. De Reekeningen en Verantwoordingen worden Jaarlijks door dit Bewind gedaan, aan een Committé van twaalf Hoofd-Participanten, daartoe door de overige Actiehouders benoemd, *ad hoc*, en zonder verdere magt.

6. Aan

6. Aan de Maatſchappij word vergund een uitſluitend voorregt, of Octrooij voor den Theehandel, op het Rijk van China, voor 25 Jaaren.
7. Voor dien Handel bezorgt de Staat de nodige Schepen, waarvoor de Compagnie de Vragt betaalt.

   Deeze Schepen zullen zijn Oorlog-Schepen van den Staat, of expres daartoe gebouwde groote Schepen, die, in geval van nood, als Oorlog-Schepen gebruikt kunnen worden, gevoerd door Officieren en Equipagiën uit de vaste Marine van den Staat; doch dewelke met den Handel en Ladingen niets te doen zullen hebben.
8. Het Bewind der Maatſchappij ſtelt haare eigene Dienaaren aan, zo die in China zullen blijven reſideeren, om de Inkoopen van Thee te doen, als die op de Schepen, als Super Cargas &c., zullen af- en aanvaaren.
9. De Staat zal bij voorkeur, en voor bepaalde, doch matige Prijzen, aan de Maatſchappij afſtaan alle die Producten, die, volgens de ſubſiſteerend blijvende Contracten, aan het Gouvernement in Indiën, door verſcheidene Inlandſche Vorſten geleverd zullen worden, als de Peper van Bantam, de Tin en Peper van Palembang, de Peper van Bangermaſſing, de Nootenmuscaaten en Foelij van Banda, om door haar, het zij naar China, tot inkoop van Thee, of naar de Republiek vervoerd te worden.
10. Verder zal de Maatſchappij, even als een groot

groot Huis van Neg
Bezittingen van den
heel Indiën kunnen
ven.

De Amptenaaren v
pligt zijn, haar in
men, en regt te d
verder zal ze geene
tiën boven andere K
genieten.

11. De Maatſchappij za
andere Bezittingen v
ſen of Factoors mo
in Ontvang te neem
de Producten, die d
afgeſtaan worden; al
Vrijen Handel, die
vinden zal daar te dr
12. Ook zal de Maatſch
gen bezitten, koope
Pakhuizen en andere
nodig zijn. Indien
zen, thans in Indië
eigen gebruik niet m
zal de Compagnie d
koop krijgen.
13. De Compagnie zal g
wen of uitrusten; n
op China, meerdere S
die van ingezetenen
inhuuren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

groot Huis van Negotie, overäl in alle de Bezittingen van den Staat, en vrij over geheel Indiën kunnen vaaren en Handel drijven.

De Amptenaaren van den Staat zullen verpligt zijn, haar in allen deele te beſchermen, en regt te doen wedervaaren, doch verder zal ze geene Voorregten en Prééminentiën boven andere Kooplieden dezer Republiek genieten.

11. De Maatſchappij zal, te Batavia en op alle andere Bezittingen van den Staat, Commieſen of Factoors mogen houden, zo wel om in Ontvang te neemen en weder afteſchepen de Producten, die door den Staat aan haar afgeſtaan worden; als ook om den verderen Vrijen Handel, die ze goed en voordeelig vinden zal daar te drijven, te beſtuuren.

12. Ook zal de Maatſchappij ten dien einde mogen bezitten, koopen en oprigten zodanige Pakhuizen en andere Gebouwen, als daartoe nodig zijn. Indien de Staat alle de Pakhuizen, thans in Indiën in wezen zijnde, voor eigen gebruik niet meer nodig mogt hebben, zal de Compagnie de voorkeur bij den verkoop krijgen.

13. De Compagnie zal geene eigene Schepen bouwen of uitrusten; maar, buiten den Handel op China, meerdere Schepen nodig hebbende, die van Ingezetenen dezer Republiek moeten inhuuren.

14. Al-

14. Alle invoer van vreemde Thee in deze Republiek zal, ten behoeve der Maatſchappij, verboden worden, zo lang haar Octrooi duurt, doch deze, daarëntegen, zig moeten verbinden, alle jaaren, ten minſten vijf millioenen Thee, van China, in de Republiek in te voeren; en, des mogelijk, die hoeveelheid nog vermeerderen.

15. Het Staats-Bewind zal een Commisſaris benoemen, om bij alle Vergaderingen van het Bewind der Maatſchappij tegenwoordig te zijn, en inzage in alle haare handelingen te hebben, ten einde te zorgen, dat zij de vergunningen van haar Octrooi niet te buiten gaa, en aan de verpligtingen, haar daarbij opgelegd, voldoe.

16. Uit de zuivere winſten worden agt pro Cento aan de Actiehouders als Divident jaarlijks uitgedeeld. Vervolgens ieder jaar *f* 250,000 opgelegd, om bij het einde van het Octrooi, zo het vernieuwd word, aan den Staat te vervallen, of anders over de Actiën uitgedeeld te worden; en van het geene nog meerder gewonnen word, word één derde opgelegd voor onvoorziene ongevallen of vermeerdering van Capitaal, ter verdeeling over de Actiën, bij de expiratie van het Octrooi; één derde voor den Staat; en één derde tot jaarlijkſche verdeeling, of vermeerdering van het Divident, onder de Actiehouders.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

AANHANGSEL

Daar niet een ieder bezit, of gelezen heeft, de Reizen van Wijlen den Schout bij Nagt *Stavorinus*, en egter het geen hij van het Eiland Java, en den aart der Javaanen, in het tweede deel, van zijne tweede Reize, gedaan in 1775 en 1776, Pagina 264 tot 269 zegt, zeer belangrijk is, zo vermeen ik mijne Leezers geen ondienst te doen, een uittrekzel daarvan hier bij te voegen. Ik kan verder deze belangrijke Reizen ten hoogsten ter leezing aanprijzen.

Aanbelang van het Eiland JAVA,
voor de O. I. *Maatschappij.*

„ Uit het tot hiertoe nedergestelde blijkt, van „ hoe groot aanbelang het Eiland *Java* voor de „ Nederlandsche Maatschappij is. Het zelve is „ vruchtbaar in producten, die thans door de weel„ de, als van de eerste noodzaaklijkheid geworden „ zijn, waardoor het in staat is, om even zoo „ veel, zoo niet meerder schatten in haaren schoot „ te doen vloeijen dan de specerij eilanden, die „ voor als nog haar grootste steun zijn, indien de „ cultuur dezer landen met ijver wierd ter harte „ genomen, den Inlander door vexaties niet moe„ deloos en arm gemaakt, en de verdere ontvol„ king door ruineuze oorlogen, wierde voorge„ komen.

„ De Vorsten des lands, offschoon souverein

„ over hunne onderdaanen, zijn, de eene min de
„ andere meer, echter allen 's Compagnies Leen-
„ mannen, die de opvolging tot den troon naar ver-
„ kiezing regelt; de splitsing des Rijks van den
„ Soesoehoenam, en de bezitting der Strand-re-
„ gentschappen beveiligt haar voor die eertijds zoo
„ geduchte magt, en de nadeelige verbonden, die
„ met andere Europische Natiën konden geslooten
„ worden. En schoon die Vorsten het juk, hun
„ op den hals gelegd, met tegenzin draagen, be-
„ grijpen zij echter genoegzaam, dat, zoo zij al
„ eens zoo gelukkig waren van het zelve afteschud-
„ den, hunne magt, door de ontvolking des lands,
„ zoodanig is geknakt geworden, dat zij, van de
„ Compagnie ontslagen, evenwel voor de eerste
„ vreemde magt, die het vermogen had zich op
„ 't eiland neêrtezetten, zouden moeten bukken,
„ en tot eene harder dienstbaarheid gebragt wor-
„ den dan tegenwoordig, waarvan 't Mogolsche
„ Rijk hun een voorbeeld oplevert.

„ Ik verbeeld mij dan, dat, zoo de Regeering
„ hun zoo veel mogelijk, als 't ware koestert, en
„ in zaaken van weinig aanbelang toegeeflijk is,
„ zonder dat zulks invloed heeft op de over hun
„ verkreegen magt, die Vorsten staatkundig ge-
„ noeg zijn, om de Maatschappij, in haare be-
„ zittingen op het eiland, te helpen handhaven,
„ veel eer dan dezelven in andere handen te zien
„ overgaan.

„ Wanneer zij dus de Vorsten, door staatkun-

„ dige

„ dige belangen aan zich verbindt, ligt haar ook
„ niet minder gelegen om de onderdaanen van *Java*
„ aan zich te verbinden, door hun lot draaglijk te
„ maaken, met de schreeuwende handelwijze, die
„ de Gouverneur, Residenten en Regenten, om-
„ trent deze ongelukkigen in het werk stellen, te-
„ gen te gaan: een gemeen Javaan is slechts geen
„ meer meester van het zijne, dan een slaaf, die,
„ met al wat hij heeft, van zijn Heer, die hem
„ gekocht heeft, afhangt: niet alleen is hij ver-
„ pligt, op de gezette tijden, eene bepaalde hoe-
„ veelheid der vruchten van zijnen arbeid den Ré-
„ gent te leveren, voor zoodanig een prijs als de-
„ ze goedt vindt daar voor te geven, en dat nog wel
„ in goederen, die hem tienmaal zoo hoog worden
„ aangerekend als derzelver waarde is; maar hij
„ mag boven dien met het meerdere, boven het
„ geen hij heeft moeten leveren, niet als met zijn
„ wettig eigendom, naar zijn welgevallen hande-
„ len, of aan anderen tot minderen prijs verkoo-
„ pen; maar integendeel moet hij dit, even als
„ het andere, voor eenen willekeurigen en dik-
„ wijls voor eenen schandelijken prijs aan zijnen
„ dwingeland afstaan: deze laatste wordt weder-
„ om, doch op eene min wreede wijze, door de
„ Residenten geplaagd, terwijl de Landcommis-
„ saris dit, op eene niet mindere schreeuwende
„ wijze, onder het opzicht van den Gouverneur
„ generaal, omtrent de Régenten en gemeene Ja-
„ vaanen, die in de Jacatrasche Landen woonen;

„ verrieht. En hier aan is, naar mijne gedach-
„ ten, de ſteeds verminderende volkſtaat van *Java*
„ gedeeltelijk toe te ſchrijven, die ſedert den
„ jaare 1738 tot heden (1777) meer dan de helft
„ verminderd is, en waarbij, zoo als hier boven
„ gemeld is, de bijna vijfëntwintig jaarige oorlog
„ en de onlusten veel toegebragt, en dit vrucht-
„ baar eiland tot een toneel van wreedheid en ver-
„ woesting gemaakt hebben.

Aart der JAVAANEN.

„ Men zegt dat de Javaanen van eenen luiën aart
„ zijn, en men veel moeite moet aanwenden om
„ hun aan den arbeid te krijgen; zulks is, over het
„ algemeen, waar, omtrent al die volken welken on-
„ der de verzengde luchtſtreek woonen, en onder
„ dwingelandſche regeeringen ſtaan, die hen, op
„ eene willekeurige wijze, van hun eigendom kun-
„ nen berooven. Maar zou deze ondeugd, die
„ omtrent de Javaanen als een nationaal caracter
„ wordt opgegeven, niet voor het grootſte ge-
„ deelte kunnen verbeterd worden, wanneer men
„ die ongelukkigen meester der vruchten van hun-
„ nen arbeid liet, na dat zij hetgeene, waartoe
„ zij verpligt zijn, geleverd hadden? Ik houde
„ mij verzekerd, dat zulks gewenſchte gevolgen
„ zoude hebben. De Javaan, even als alle andere
„ menſchen heeft eene natuurlijke begeerte naar
„ de vrije beſchikking over zijne eigen bezitting,
„ en

PERPUSTAKAAN NASIONAL

„ en ter verkrijging daarvan zal hij zich den zwaaren
„ arbeid getroosten, indien hij flechts het vooruit-
„ zicht heeft van daartoe te zullen kunnen geraaken.

„ Maar nu, daar er geene de minfte hoop is om
„ immer dit te kunnen bereiken, vergenoegt hij
„ zich met het geringe dat zijne despotieke Heeren
„ hem laaten, en langs dien weg wordt ook de
„ lust tot den arbeid uitgeblusscht.

„ 't Climaat zegt men, werkt op hunnen aart
„ tot luiheid; doch het tegendeel blijkt aan de
„ Chineezen, die met hun op hetzelfde eiland
„ woonen, welks noeste arbeid dien van veele tot
„ werkzaamheid gefchikte inwooners van Europa
„ te boven gaat; doch dezen zijn vrij en meester
„ van hetgeen zij, boven het geen zij leveren
„ moeten, vergaêren kunnen; 't welk hun tot aan-
„ moediging verftrekt, om den zwaarften arbeid
„ gewillig te verrichten, trwijl de hoop hun
„ ftreelt, om ten bepaalden tijde, de vruchten er
„ van te plukken.

„ De Javaan dus genoegzaam niets zeker in zijn
„ eigendom bezittende, vergenoegt zich met wei-
„ nig.

*

Gedrukt by J. J. STUERMAN, in den Haag.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PRO 85186

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PRO 85186

MULUD

PERPUSTAKAAN NASIONAL

